

BAZA HRISTOLOGICĂ A SFINȚENIEI DUPĂ ÎNVĂȚĂTURA ORTODOXĂ

Preot Dr. Nicolescu Nicolae

Introducere

A vorbi despre Persoana lui Iisus Hristos, într-o lume, în care răul se acutizează pe zi ce trece, nu este un lucru ușor.

Despre Iisus Hristos se vorbește la orice pas, se interpretează texte biblice, se face știință teologică, se evocă întâmplări actualizate din existența concretă, iar viața, cum observăm, este într-o derută existențială extrem de tragică.

Dumnezeirea lui Hristos și umanitatea Sa în taina ipostatică cu Tatăl și cu Duhul Sfânt nu fac abstracție de timpul nostru. Prezența lui Iisus Hristos este o permanență în lumina și taina faptelor de iubire creștină.

Textul Sfintei Scripturi și scrierile Sfinților Părinți nu sunt apanajul unor elevații doctrinare, în context ecumenic, ci este izvorul veșnic viu al dumnezeirii, Celei în Trei Ipostasuri.

Era Duhului, de după Cincizecime nu se desparte de Taina lui Hristos, a prezenței umanității îndumnezeite și care face eficient ipostasul dumnezeirii Duhului Sfânt, prin lucrarea sfințitoare din Biserică.

Curentele ateist-raționaliste îmbrăcate într-o haină umanistă sau *vizionarisme* sectare sapă adânc la temelia Bisericii, astăzi.

Iisus Hristos trăit autentic și asumarea crucii Sale, nu sunt lucruri ușoare. Este norma vie duhonică a umanului purificat, eliberat de vicii, de angoasă și de trufia-i disimulată. Atâta vreme cât umanul nu se poate transfigura, depăși pe sine și să acceadă în taina îndumnezeirii lui înseamnă că prezența chipului evanghelic al lui Iisus Hristos nu se face eficient sacramental în viața Bisericii noastre, bolind într-o suferință a unei tristeți nemântuitoare. *Neputința* oamenilor de a-L înțelege pe Hristos și a porni cu Hristos pe un drum duhovnicesc asumat, ține de schimbarea noastră fundamentală în relația cu Dumnezeu, căci numai Dumnezeu ne îmbracă în *deprinderea morală a fapturii iubitoare de înțelepciune prin virtuți și în contemplarea cunoșcătoare fără greșală în Duh*¹.

Într-un suprem gând de împăciuire umană, Dumnezeu ne cheamă la frățietate și dragoste, la deschiderea ochiului duhovnicesc din noi, pentru a vedea în chip limpede acea sămânță divină, care aduce *bucuria și bunătățile veșnice*².

Timpul se cere străbătut și străluminat de clarviziune, într-o luptă acerbă cu patimile, acțiunile malefice ale diavolului, care războiesc din interior și din exterior orice demers al nostru existențial.

Umanitatea se cere astăzi refăcută în Hristos, Dumnezeu-Omul, în chipul delicat, transparent ca sursă a sfințeniei în participare, din Sfințenia absolută.

Încorporându-l pe Hristos în Biserică prin, Sfintele Taine, participăm și noi la sfințenia Sa, devenind mai buni și atenți unul pentru celălalt săvârșind faptele cele bune.

Mai mult ca oricând, timpul actual cere această disponibilitate de curăție³ în relațiile interumane, din sursa supremă a Fiului lui Dumnezeu, Cel ce se jertfește pururea și înviază în Taina Euharistică, celebrată în Sfânta Liturghie.

¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, partea a II-a, în *Părinți și scriitori bisericești*, IBMBOR, București, 1990, p. 18.

² *Ibidem*, p. 41.

³ Urmarea lui Hristos atârnă de dispoziția lăuntrică, *ibidem*, p. 9.

Pe Iisus Hristos îl implorăm în rugăciune, în urgența acestui timp atât de dificil în ceea ce constituie dezvăluirea sensurilor definitorii ale persoanei și raza de lumină a istoriei, alături de sfinții săi.

TAINA PERSOANEI LUI IISUS HRISTOS – IZVOR DE COMUNIUNE ȘI IUBIRE

1. Dumnezeirea și umanitatea Persoanei lui Iisus Hristos

Întreaga viață a Bisericii converge spre divino-umanitatea Persoanei lui Hristos și spre Opera Sa mântuitoare, săvârșită în umanitatea-i asumată.

Biserica mărturisește, pe temeiul Revelației biblice și patristice, dumnezeirea și umanitatea Sa, existența din veci a firii dumnezeiești, a Logosului, a Cuvântului, în taina Treimică veșnică și calitatea de Om adevărat, întru toate asemenea nouă dar, fără păcat. Deci, o umanitate desăvârșită (Mărt. Ort. I, 38, 42). Iisus Hristos este, din veci, în taina ipostatică Treimică, cu Tatăl și cu Duhul Sfânt (I Ioan 5, 7).

Prologul Evangheliei după Ioan, exprimă acest adevăr, astfel: *La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul... Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut Slava Lui, Slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr* (Ioan I, 1; 14).

Sfântul Apostol Pavel definește dumnezeirea în umanitate, prin cuvintele: *Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om* (Filipeni II, 6-7).

Credem că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a luat asupra Lui, în propriul Lui ipostas, trup omenesc (fire omenească), conceput din Duhul Sfânt în pururea Fecioara Maria și s-a făcut om (Mărturisirea lui Dositei, decret 7).⁴

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat ipostaziază, personalizează umanitatea asumată, având de la Nașterea Sa ca Om, din Fecioara imprimată pornirea spre jertfă. Hristos este sfințit și se sfințește pentru a se aduce jertfă (Ioan 17, 19) și, ca om, face începutul comuniunii. Dumnezeu ia inițiativa comuniunii cu omul, pentru a determina răspunsul omului la comuniune. Comuniunea ne este oferită de Dumnezeu. Numai în Hristos, Cel deoiființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt – izvorul comuniunii veșnice – ne eliberăm de păcat și realizăm și noi comuniunea, care ne va duce la Înviere și viață veșnică.

În Iisus Hristos, durerea și moartea sunt învinse și devin mijloace de sfințire a firii umane. Hristos Domnul a asumat durerile și moartea, a învins în Sine moartea, devenind reală comuniunea omului cu Dumnezeu.

Uniți cu Hristos, noi murim întru asemănarea morții Lui (Romani VI, 5). *Făcându-ne cu El o singură tulpină... vom fi părtași și Învierii Lui, dându-ne seama că omul nostru cel vechi a fost împreună răstignit cu El, ca să nimicească trupul păcatului, așa încât să nu mai fim robi păcatului* (Romani 6, 5-6).

Omul a fost creat pentru a deveni nemuritor. *După chipul Dumnezeului Celui veșnic și prin libera alegere a voinței sale sau prin stabilitatea sa în comuniunea cu Dumnezeu – Izvorul unic al Vieții veșnice*, omul trebuie să câștige nemurirea, incoruptibilitatea, ca plenitudine în asemănarea cu Dumnezeu. Păcatul protopărinților, însă, răstoarnă taina comuniunii de iubire și, ceea ce constituia darul primordial, devine *posedare irațională și lipsă de comuniune spirituală. Prin ascultarea Sa sau prin dăruirea de Sine lui Dumnezeu, până la moartea pe cruce, Hristos a vindecat sufletul uman de neascultare (cf. Filipeni 2, 6-8; Ioan 10, 11; 15, 17; Ioan 3, 16). Prin coborârea Sa în iad cu sufletul Său unit cu dumnezeirea Sa, Hristos a eliberat natura umană de coruptibilitate, dându-i nemurirea și*

⁴ *Unirea ipostatică, în Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, București, 1958, p. 583.

viața veșnică. Hristos, deci, învinge moartea, vindecă natura umană și reasează nemurirea la modul absolut, prin Înviere.

Tocmai în aceasta constă mântuirea: restabilirea comuniunii cu Dumnezeu, realizată în Hristos Cel răstignit și înviat. Numai în Hristos Cel veșnic viu, comuniunea este hotărâtoare și se desăvârșește, prin iubire.

Revenim, în discursul hristologic, la mărturisirile Sfinților Părinți și la Definiția dogmatică de la Calcedon, pentru a întări temeiul și adevărul fundamental ce ține de Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos.

Sinodul de la Calcedon formulează învățătura de credință hristologică, astfel: *Urmând, deci, Sfinților Părinți, am învățat toți să mărturisim într-un glas pe Unul și Același Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, desăvârșit pe Același în dumnezeire și desăvârșit pe Același în omenitate, Dumnezeu cu adevărat și Om cu adevărat, pe același din suflet rațional și trup deoființă cu Tatăl după dumnezeire și deoființă cu noi pe Același după omenitate, după toate asemenea nouă afară de păcat; înainte de veci născut din Tatăl după Dumnezeire, în zilele de pe urmă Același pentru noi și pentru a noastră mântuire din Maria Fecioara, Născătoare de Dumnezeu, după omenitate; pe Unul și același Hristos, Fiu, Domn, Unul născut cunoscut în două firi în chip neamestecat, neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit; deosebirea firilor nefiind desființată nicidecum din cauza unirii, ci salvându-se mai degrabă proprietatea fiecărei firi și concurgând într-o persoană și într-un ipostas, nu împărțit și divizat în două persoane, ci pe Unul și Același, Fiu, Unul, Născut, Dumnezeu Cuvântul, Domnul nostru Iisus Hristos, precum ne-au învățat de la început prorocii despre El și Însuși Iisus Hristos și ne-a predat Simbolul Părinților.*⁵

Se mărturisește deci că Fiul lui Dumnezeu, Cel dinainte de veci, S-a făcut om din Fecioara Maria și prin Întrupare, s-a realizat uniunea ipostatică a firii dumnezeiești și omenești.

Sfinții Ioan Damaschin și Leonțiu de Bizanț se folosesc de termenul *enipostaziere* pentru exprimarea faptului că Iisus Hristos e Același ca persoană, cu Fiul lui Dumnezeu dinainte de Întrupare. *Ipostasul Cuvântului dumnezeiesc nu s-a unit cu un alt ipostas, ci și-a format prin Întrupare o fire omenească, asumată și încadrată în Ipostasul Său cel veșnic, iar prin aceasta s-a făcut și ipostasul firii omenești* (Leonțiu de Bizanț).⁶

La Sfântul Ioan Damaschin, procesul enipostazierii nu este numai hristologic, ci și un proces intratrinitar: *Dumnezeu Tatăl este Cel ce este, nenăscut din veșnicie... și născând din veșnicie pe Fiul; Fiul este și El Dumnezeu. El care este mereu împreună cu Tatăl... născut din Tatăl fără să se despartă de El. Duhul Sfânt de asemenea este Dumnezeu, putere sfințitoare, eniposteziat, care purcede din Tatăl fără să se despartă și care odihnește în Fiul, deoființă cu Tatăl și cu Fiul. Cuvântul este împreună de față (συμπαρόν) mereu cu Tatăl... Dumnezeu-Cuvântul este așadar, esențial și eniposteziat...*⁷ Sfântul Ioan Damaschin, continuă: *... iar Fiul, Unul Născut și Cuvântul lui Dumnezeu și Dumnezeu a fost zămislit fără sămânță și fără prihănire, din adâncul milostivirii Sale pentru mântuirea noastră, prin bunăvoința tatălui și împreună-lucrarea (sinergia) Duhului Sfânt; și că S-a născut din Sfânta Fecioară Maria, Maica lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt și că prin ea a ajuns un om desăvârșit și că El însuși este Dumnezeu desăvârșit ca și om desăvârșit, în două firi (naturi): dumnezeiască și omenească, cu rațiune, voință, lucrare și stăpânire proprii fiecărei firi; atât firea omenească cât și cea dumnezeiască fiind desăvârșite în ele însele și unite într-o singură ipostasă...*⁸

⁵ Schwatz, Conc. univ. Chalcedon, II; 1, 2, p. 126-130 apud. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Definiția dogmatică de la Calcedon*, în *Ortodoxia* III (1951), nr. 2-3, p. 410-411.

⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Definierea dogmatică a Persoanei lui Iisus Hristos*, în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 36.

⁷ Saint Jean Damascène, *La foi orthodoxe*, cartea I, XIII, p. 40 (trad. franceză a Dr. Em. Pousoye) apud. Pr. Prof. Nicolae C. Buzeescu, *Hristologia Sfântului Ioan Damaschin* în *Studii teologice*, XXVII (1875), nr. 9-10, p. 695.

⁸ *Ibidem*, p. 691.

Pentru explicarea tainei Persoanei divino-umane a lui Iisus Hristos, Sfântul Chiril al Alexandriei, folosește un alt cuvânt ce constituie cheia teologiei sale: *Dumnezeu Cuvântul și-a împroriat, și-a făcut ale Sale (ὀικειώσατο egal cu ἰδιοποιήσατο) slăbiciunile omenești, trupul omeneșc, tot ce e omeneșc. Împrorierea este inelul care crează legătura perfectă între Dumnezeu Cuvântul și natura omenească. În ce constă ea mai aproape, cum s-a putut face ea, e o taină. Observăm numai că rezultatul ei e tocmai raportul între un subiect și natura lui. Subiectul e cel ce posedă, cel care are; natura e cea posedată, avută. Raportul acesta la orice alt om apare deodată cu subiectul. Nu este mai înainte subiectul posesor, și apoi natura. La Hristos, premerge subiectul acestui raport, dar ca subiect divin și raportul dintre subiect și natura umană, la Hristos este rezultatul unui act de împroriere al subiectului. După acest act de împroriere, însă, raportul între subiect și natura umană e un raport întru totul egal cu raportul care alcătuiește caracteristica oricărui om, cu deosebirea că același subiect are un astfel de raport și cu natura divină.*⁹

Părintele Dumitru Stăniloae, expunând slujirile mântuitoare ale lui Iisus Hristos: cea de Învățător-Prooroc, Arhieru și Jertfa Supremă și cea de Împărat, în dreptul Arhieriei și Jertfei lui Hristos, luându-l în sprijin pe Sfântul Chiril al Alexandriei, vorbește de comuniune și Jertfă ca fiind inseparabile. Jertfa curată a lui Hristos, realizată pentru noi, ne introduce în comuniunea cu Tatăl. Jertfa era necesară comuniunii iar comuniunea este rezultatul Jertfei. Numai în Iisus Hristos, gustăm din izvorul comuniunii veșnice și determinăm sensul real al comuniunii între noi care după cum se vede, este grav fisurată, aproape distrusă.

Sfânta Scriptură vorbește de marea taină a Persoanei-Cuvântului, când se afirmă preoția netrecătoare a Dumnezeu-Omului Iisus Hristos (Evrei 7, 24, 25), coborârea Lui la iad, ca împărat (I Petru III, 19), Învierea Lui ca un împărat biruitor al morții (Matei 28, 6; Marcu 16, 6; Luca 24, 27; 25-26, 31; Ioan 20, 14-17), Înălțarea Sa la ceruri întru slavă, de a dreapta Tatălui (Marcu 15, 19; Luca 24, 50-51; Fapte 1, 2-9), mijlocirea Lui din ceruri și împărăția Lui fără de sfârșit (Luca 1, 32-33; Ioan 12, 34).¹⁰

Prin Întruparea Sa, Cuvântul dumnezeiesc a început opera de adunare a omenirii într-o împărăție a dragostei.

Fiul lui Dumnezeu făcându-se om aduce Dumnezeirea pe pământ. De aceea Iisus Hristos se numește și Emanuel – Cu noi este Dumnezeu (Matei I, 23). Faptul esențial al mântuirii constă tocmai în coborârea dumnezeirii, a vieții divine pe pământ. Mântuitorul aduce cu sine Treimea și Viața – *de viață făcătoare Treimi.* În El locuiește Treimea – Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. El spune *Cine MĂ vede pe Mine, vede pe Tatăl* (Ioan 14, 9). *Și Duhul Domnului este peste Mine...* (Luca 4, 18). Iisus Hristos ne descoperă și ne împărtășește, din Sine, viața plină de lumină și de iubire a Prea Sfintei Treimi.¹¹

Centrul ipostatic al naturii omenești coincide cu centrul ipostatic al dumnezeirii, în cadrul Persoanei Sale. Lucrarea naturii omenești e repusă pe linia de manifestare a celei mai depline intimități cu Dumnezeu și intenționalități după comuniune cu semenii.¹²

Chenoza este manifestarea darului Întrupării și acest dar îl revelează pe Dumnezeu: *Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică* (Ioan III, 16).

Dumnezeul Revelației, Dumnezeu creștin este iubire - *ἀγάπη*.¹³ Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan spune: *Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν* – (IV, 8). Ucenicul iubit al Domnului, ne transmite Revelația fundamentală a Noului Testament, a religiei creștine.¹⁴

⁹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 339-340.

¹⁰ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Persoana Domnului nostru Iisus Hristos*, în *Îndrumări misionare*, București, 1986, p. 313.

¹¹ Ierom. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, Ed. Episc. Rom. și Hușilor, 1984 (Convorbire duh. cu Prof. Const. Galeriu), p. 210.

¹² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 116.

¹³ Pr. Constantin N. Galeriu, *Jertfă și răscumpărare* (teză de doctorat), București, 1973, p. 79.

¹⁴ *Ibidem*, p. 79.

Agape e viața divină în negrăita ei plenitudine. Este dragostea Preasfintei Treimi îndreptată către noi, manifestată în creație și în pronie.¹⁵ Este nevoie de o *schimbare* a minții – μετανοια, care mai înseamnă și *pocăință*, ca pocăința lui Iov (XLII, 5-6), când s-a aflat față în față cu Dumnezeu¹⁶, pentru a înțelege dragostea dumnezeiască. În relația supremă, *agape* e Întruparea; prin Fiul, Tatăl ne dăruiește dragostea Sa ipostatică, ne dăruiește totul.¹⁷

Coborând la noi prin negrăita sa dragoste și smerenie, Fiul lui Dumnezeu se unește liber cu firea noastră umană, care-i răspunde prin glasul Fecioarei: *Iată roaba Domnului!... Ne rezidește divin firea umană luată din Preacurata Maică, în starea adevărată de deschidere, de iubire, de jertfire către Dumnezeu. Toată viața lui Iisus Hristos este o stare de jertfă până la cea supremă pe Cruce. Iar Cel ce se oferă acum Tatălui este deodată: Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului; este Dumnezeu, Omul, Iisus Hristos.*¹⁸

Dumnezeu-Cuvântul e Persoană care s-a unit la maximum cu umanitatea. Fiul lui Dumnezeu a îmbrăcat natura noastră pentru ca noi ca să putem să ne apropiem de Dumnezeu (Sfântul Atanasie cel Mare). Între oameni a pășit un Om care e identic ca Persoană cu Dumnezeu. În mijlocul creației s-a plasat pentru eternitate un centru personal omenesc, care e în același timp dumnezeiesc.¹⁹

2. Înnoirea și îndumnezeirea firii umane a lui Iisus Hristos – temei al sfințirii și îndumnezeirii omului

Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat a lucrat mântuirea noastră. Dar în mod deplin a suferit pentru noi. Suferința Sa a fost dusă până la moartea pe Cruce.

Cuvântul lui Dumnezeu, prin Întrupare, s-a deșertat pe sine chip de rob luând, adică făcându-se om adevărat, dar fără păcat, îndumnezeind firea omenească asumată. Kenoza Lui este condiția îndumnezeirii noastre. *Cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că fiind El bogat s-a făcut sărac, ca să ne îmbogățească prin sărăcia Lui* (II Cor. 8, 9).

Baza chenozei, temeiul care face posibilă arătarea lui Dumnezeu în trup, este iubirea.²⁰

În iubire se revarsă totul. Și numai prin acest schimb curat de intenții, de gânduri, de fapte, oamenii sporesc în dragoste, în comuniune sinceră. În dragostea lui Dumnezeu omul simte, harul Său, care se revarsă într-un suflet schimbat, eliberat de egoism!

Teologia ortodoxă vorbește de o analogie între creșterea puterilor omului, prin dragostea ce-l leagă de altul și îndumnezeire, ca ultim raport al nostru de dragoste cu Dumnezeu.

*Astfel, această stare de mare dezvoltare spirituală a naturii umane, nefiind decât o întrepătrundere a ei cu harul divin, încât nu mai putem distinge în iradierea ei de forță ce este uman și ce este divin, pe drept cuvânt poate fi numită îndumnezeire.*²¹

Firea umană în Iisus Hristos se sfințește, iar sfințirea în sens biblic și patristic înseamnă *Jertfire*.²² *Eu pentru ei mă sfințesc pe Mine, ca ei să fie sfințiți în adevăr* (Ioan XVII, 19). Iisus Hristos

¹⁵ Ibidem, p. 80.

¹⁶ Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii Răsăritului*, în românește după: Vladimir Lossky, *Essai sur la Théologie mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, 1944, p. 42.

¹⁷ Pr. Constantin Galeriu, *op. cit.*, p. 80.

¹⁸ Ierom. Ioanichie Bălan, *op. cit.*, p. 214.

¹⁹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 41.

²⁰ Pr. Constantin N. Galeriu, *op. cit.*, p. 176.

²¹ *Ibidem*, p. 178.

²² *Ibidem*, p. 100.

a sfințit firea Sa omenească pentru a ne sfinți și pe noi. Unirea ipostatică a celor două firi, divină și umană, face posibilă comunicarea însușirilor și deci îndumnezeirea firii umane.²³

Firea Omului se oferă jertfă totală ipostasului divin și acesta îi comunică dumnezeirea. O sfințește, o umple de har și de adevăr. Din plinătatea acestei firi îndumnezeite ne împărtășește și nouă, har peste har: mântuirea.²⁴

Să-L urmărim cu ochii minții și ai inimii, pe Iisus Hristos în grădina Ghetsimani, în rugăciune către Tatăl. Suferințele Sale pentru umanitate! Iisus le-a zis ucenicilor Săi apropiați, Petru și cei doi fii ai lui Zevedeu, Iacov și Ioan: *Întristat este sufletul Meu până la moarte. Rămâneți aici și privegheați împreună cu Mine...* Și mergând puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, rugându-se și zicând: *Părintele Meu, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta. Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești* (Matei 26, 36-38), Iisus era la capătul puterilor Sale omenești. Suferința Sa care a sfârșit în moartea pe Cruce, nu numai că n-au înțeles-o ucenicii dar n-au putut aduce și ei o fărâmă de mângâiere; să fie solidari cu Acela care răscumpăra prin moarte, umanitatea căzută. Ucenicii, reprezentau această umanitate. De fiecare dată când Iisus era în rugăciune, ucenicii au fost aflați dormind: *Așa n-ați putut un ceas să privegheați cu Mine!* (Matei XVI, 40). Cei trei ucenici Îl văzuseră pe Iisus în Slava dumnezeiască pe Muntele Taborului, când S-a schimbat la Față (Matei XVII, 1-9). Ei însă nu puteau să participe la suferința extremă a lui Iisus pentru umanitate (stropii de sânge de pe Fața Sa în timpul rugăciunii), cum nici noi, astăzi. Greu putem să ne desprindem de egoism, de falsitate pentru a participa la viața adevărată, în sfințenie. Iisus Hristos trebuia să-și bea paharul oferit de Tatăl, dăruindu-ne nouă această viață: *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața* (Ioan XIV, 6).

Iisus a experimentat, în Ghetsimani și în final pe Cruce această tăcere, părăsire, absență. A rămas singur, întâlnindu-se real cu moartea, singur în suferință, așa precum Isaia proorocise cu mult timp înainte: *Disprețuit era și Cel din urmă dintre oameni; Om al durerilor și cunoscător al suferinții, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața!* (Isaia 53, 3). El trăiește moartea noastră, moartea păcatului, pentru a o transforma din interior, a o învinge și a duce firea la nesticăciune.

Ochii ucenicilor erau îngreuiți, nu puteau să vadă, nu puteau să înțeleagă copleșitoarea suferință a lui Iisus pentru lume. *Dormiți de acum și vă odihniți! Iată S-a apropiat ceasul și Fiul Omului va fi dat în mâinile păcătoșilor* (Mt. 26, 45).

Fiul lui Dumnezeu a venit să restaureze o ordine pe care omul a călcat-o. Să restaureze o ordine în umanitatea Sa, prin împăcarea cu Dumnezeu, cu dreptatea, cu sfințenia Lui.

În relație cu această ordine obiectivă, cu sfințenia la care aspiră conștiința umană, aflăm un sens în suferință. Credinciosul creștin o acceptă ca o cale a purificării, a transfigurării. *Vouă vi s-a dat Harul ca să și pătimiți pentru Hristos*, zice Sfântul Apostol Pavel (Filipeni I, 29). Suferința ispășitoare e o harismă. Poartă în ea vindecarea și înnoirea pentru că în suferință și moartea harică a prezent Dumnezeu și aduce sfințirea și, totodată, sufletul însuși rămâne viu. *Firea lui umană e dezlegată de osânda și pedeapsa morții, umplându-se dinlăuntru de sfințenie și nesticăciune în însăși această acceptare de bună voie a suferinții și stricăciunii morții. Astfel firea sfințită și fără de prihană o aduce drept cea mai curată jertfă în îndumnezeire.*²⁵

Fiind Fiul lui Dumnezeu *lucrarea dumnezeiască era nedespărțită de lucrarea sau pătimirea omenească. Omenescul acoperea dumnezeirea Lui în întregime cu întregime Lui, dar în întregimea omenescului se străvedea dumnezeiescul căci era un omenesc biruitor al păcatului și liber de neputințele necesității în asumarea liberă a acestor slăbiciuni.*²⁶

Era o *lucrare teandrică*, de care vorbește Sfântul Maxim Mărturisitorul: *Căci fiind amândouă cu adevărat (firea dumnezeiască și firea omenească), ca Dumnezeu mișca propria sa omenitate, iar ca om manifesta propria Sa dumnezeire, ca să spun așa, pătimea dumnezeiește căci pătimea de bunăvoie,*

²³ *Ibidem*, p. 101.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, p. 111-112.

²⁶ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, p. 61.

*odată ce nu era simplu om și săvârșea minuni omenești, căci le săvârșea prin trup, odată ce nu era Dumnezeu gol (γυμνος) încât patimile Lui erau minunate fiind înnoite prin puterea dumnezeiască, cea după fire, a Celui ce pătimea, iar minunile Lui erau pătimate, fiind săvârșite prin puterea pătimitoare, cea după fire, a trupului celui ce le săvârșea.*²⁷

Întrucât subiectul în El este Cuvântul dumnezeiesc și întrucât natura Lui dumnezeiască și lucrarea ei este împreună nedespărțit cu natura omenească și cu lucrarea acesteia, prin toate gândurile, însușirile și direcțiile de lucrare ale firii omenești se manifestă puritatea desăvârșită și iubirea divină.²⁸

*Trupul Domnului s-a îmbogățit cu activitățile dumnezeiești în virtutea unirii prea Curate cu Cuvântul, adică după ipostasă, fără să sufere vreo pierdere însușirile cele firești. Căci nu lucrează cele dumnezeiești în virtutea energiei Lui, ci în virtutea Cuvântului unit cu El, Cuvântul arătându-și prin El propria Lui energie (Sfântul Ioan Damaschin).*²⁹

Părinții explică transpunerea calităților firii îndumnezeite ale lui Iisus Hristos către oameni prin comunitatea de natură. Trupul îndumnezeit fiind primit în trupul celorlalți oameni, învie și îndumnezeiește și trupurile noastre.³⁰

Un rol important în îndumnezeirea oamenilor prin împărtășirea de Trupul Domnului prezent în Taine îl are Duhul Cuvântului, ca iubire a Tatălui față de Fiul și față de noi.

Cuvântul dumnezeiesc după Întrupare rămâne conștient de limita eforturilor sale prin natura omenească. Cât a fost Iisus Hristos cu firea omenească pe pământ, trupul său îndumnezeit era supus slăbiciunilor, patimilor, suferinței. Îndumnezeirea firii sale omenești cât a purtat-o pe pământ în condițiile de existență concretă a istorie, era încă în opacitatea și rezistența materiei. Era Om deplin, iar natura Sa dumnezeiască nu L-a scos din legea pământească a încercărilor și suferințelor omenești. Numai prin îndumnezeirea de la Înviere au putut însă să se reveleze deplin adâncimile iubirii dumnezeiești. Căderea solzilor de pe ochii omenești ai ucenicilor care, cu prețul vieții, L-au propovăduit lumii pe Iisus Hristos Cel înviat.

*Strălucirea de după Înviere pune o distanță între Iisus și oameni deși nici aceasta nu e în raport cu ei, o strălucire fizică, constrângătoare, ci una spirituală, caldă; e iubirea neumbrită de piedica trupeză, e iubirea unei ființe care s-a ridicat peste mizeriile omenești.*³¹ Iubirea lui Dumnezeu impune respect și temere, este însoțită de sfială și dorința curată de a-L experia, a fi cât mai aproape de El: *Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați* – rostește preotul la Sfânta Liturghie. *Curajul apropierii e ajutat de faptul că strălucirea Celui Înviat constând din iubirea manifestată fără piedicile unui trup omenesc (prevmatizarea Trupului Său care trece prin ușile încuiate); e totuși strălucirea unei fețe omenești și Apostolii văzându-l după înviere, știau că e fața Celui care a suferit ca ei toate cele omenești.*³²

Cum putea oare Sfântul Pavel, ca de altfel toți martorii Învierii să nu-și consacre întreaga viață propovăduirii Cuvântului când, el, Sfântul Pavel fusese răpit de dragostea lui Hristos, pe drumul Damascului, când însuși Iisus Cel Înviat I s-a arătat și a vorbit cu El? Toată viața Sfântului Pavel era pătrunsă de puterea și sfințenia vieții în Dumnezeu, care-L înviase pe Fiul fiind începătură (a învierii) celor adormiți (I Cor. XV, 20).

Fiul și-o face sieși firea omenească *templul dumnezeirii*. Folosind o analogie, Sfinții Părinți afirmă: *Precum se unește fierul cu focul în așa măsură încât focul taie, iar fierul arde, așa se unește dumnezeiescul cu omenescul în Hristos, în Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul... În chip omenesc fiind, a învățat dumnezeiește, a învins răul, a săvârșit faptele Lui minunate până la Învierea cea de a treia zi și înălțarea dea dreapta Tatălui. Și, îndumnezeind firea omenească, se face izvor și cap al mântuirii, al*

²⁷ *Ibidem*, p. 60-61.

²⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 179.

²⁹ *Ibidem*, p. 179.

³⁰ Idem, *Persoana lui Iisus Hristos, în Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 54.

³¹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 182.

³² *Ibidem*, p. 182.

*îndumnezeirii noastre. El, Cel dintâi născut din toată zidirea, ca Fiu al lui Dumnezeu din veci, este Cel dintâi născut și din morți, început al Învierii, Cap și rădăcină a umanității înnoite în care suntem recapitulați toți.*³³

Din strălucirea trupului îndumnezeit al lui Hristos după Înviere și înălțare, iradiază energiile divine, căci prin înviere, firea umană a lui Hristos e penetrată și umplută total de plenitudinea vieții dumnezeiești, care după înălțare continuă să iradieze viață divină celor care aleargă la Hristos și intră în comuniune cu Hristos, în Sfânta Sa Biserică, cu Hristos Cel Înviat și slăvit.³⁴

Sfântul Maxim poate vorbi astfel de o posibilitate fără limită a naturii omenești de a iradia energiile divine, de o sporire continuă a dragostei din ea însăși, sporind împreună arătarea dragostei divine și capacitatea de a o primi, deci capacitatea de dragoste a omului. *Cât ne aflăm aici suntem activi până ajungem la capătul veacurilor, când va lua sfârșit puterea și lucrarea noastră întru a activa. În veacurile ce vor urma însă, suportând prefacerea cea spre îndumnezeire prin Har, nu vom activa ci vom fi pasivi (πάσχοντες τῆν πρὸς τὸ θεοῦσσαι χάριτι μεταποιήσιν, οὐ ποιοῦμεν, ἀλλὰ πάσχομεν) și din această pricină nu vom ajunge niciodată la capătul dumnezeuirii (οὐ λήγομεν δεουργοῦμενον).*

*Căci aceea va fi o pătimire suprafirească, neexistând nici-un cuvânt care să definească acea îndumnezeire fără sfârșit a celor ce o vor pătimi.*³⁵

În viața pământească există un progres și o activare continuă a naturii umane, potrivit firii îndumnezeite a lui Hristos în ipostasul său dumnezeiesc, o capacitate a firii umane de a fi transparentul energiilor divine.

*Iisus Hristos este Omul deplin umanizat ca Dumnezeu și deplin îndumnezeit ca Om. Iar în relație cu El se pot umaniza și îndumnezei toți. În El vedem și realizăm umanitatea deplin transparentă pentru Dumnezeu și dumnezeirea deplină dăruită nouă.*³⁶

Poporul evreu prin simboalele sacre: mielul pascal, toiagul lui Aaron, Cortul Sfânt, sicriul Legii etc., în baza Revelației divine își ancora într-un fel spiritul în Dumnezeu, sfințenia absolută (Isaia 6,3; Isaia 57, 15). Prin simboalele sale sacre, Vechiul Testament mărturisește credința în comunicabilitatea lui Dumnezeu prin mijloacele sensibile dar și deosebirea Lui de aceste mijloace. Simboalele sacre sunt în acest sens o anticipare a icoanelor, precum Vechiul Testament e o anticipare a lui Hristos.³⁷

Icoana păstrează însă distincția între creatură și Dumnezeu ca și simbolul, dar vede într-o față umană creată pe ipostasul dumnezeiesc însuși devenit subiectul ei.³⁸

Credințioșii Vechiului Testament nu puteau privi la fața lui Moise, pentru că ei, evreii, nu erau încă pregătiți să înțeleagă că Dumnezeu se poate arăta prin fața omului, sau poate că l-ar fi socotit pe Moise însuși Dumnezeu, fără să fie. Moise trebuia să-și acopere fața cu un zăbranic care modera strălucirea ei.³⁹

Când a venit însă Iisus Hristos prin a cărui față privea cu adevărat Dumnezeu, fața Lui, fiind cu totul desăvârșită, îi vădea o blândețe și o smerenie curată cum nu s-a putut vedea vreodată printre oameni. Fața lui Hristos i-a convins pe Apostoli că e fața lui Dumnezeu care nu înspăimântă, căci apropierea Lui maximă de oameni e apropiere a nesfârșitei lui Iubiri și bunătăți în Chip uman.⁴⁰

Fiul lui Dumnezeu ia față omenească. Existența omenească și-a descoperit în El adâncimile ascunse în infinitatea divină, mai presus de existență. *Icoanele ne sugerează prezența vie a lui Hristos și a sfinților Lui în locașul bisericesc. Ele înlesnesc dialogul credincioșilor cu Sfânta Treime, cu Maica*

³³ Jerom. Ioanichie Bălan, *op. cit.*, (Convorbire duhovnicească cu Preot Prof. C. Galeriu), p. 214-215.

³⁴ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Despre aspectul ontologic al Răscumpărării în Îndrumări misionare*, București, 1986, p. 358.

³⁵ Sfântul Maxim, P. G. 90 320 D, apud Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 180.

³⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 56.

³⁷ Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 5-6.

³⁸ *Ibidem*, p. 57.

³⁹ *Ibidem*, p. 57.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 57.

*Domnului și cu sfinții.*⁴¹ Lumina icoanei nu este a veacului acestuia. Ne vine din afară ca să o lumineze în mod trecător. Ci chiar din icoana, din fețele sfinților și din zidirea schimbată la față se revarsă lumina senină, odihnitoare, lină, necreată și neînserată, ca un har și dar al Sfântului Duh.⁴²

Icoana își are începutul, după sfântul Ioan Damaschin, în Întruparea Fiului lui Dumnezeu, deci în începutul coborârii din iubire a Fiului lui Dumnezeu la noi în vederea mântuirii, în vederea îndumnezeirii omului. *Minunat este Dumnezeu între sfinții Săi.*

Sinodul VII Ecumenic ne declară: *Fie prin cugetarea la Cuvintele Scripturii, fie prin reprezentarea icoanei... noi ne amintim de prototipuri (de modelele lor vii) și suntem introduși lângă ele* (Mausi, XIII, 482). Iar Sinodul din Constantinopol din 860 afirmă în același sens: *Ceea ce Evanghelia ne spune prin cuvinte, icoana ne vestește prin culori și ne face prezent* (Mausi, XVI, 400).⁴³

Dar icoana în mod special prin sfințirea ei, devine o ajutătoare minunată, sau un canal al harului, căci *fiecare icoană privește prin sfințirea harul Sfântului Duh. Icoana dă mărturie despre prezența sfântului, ea exprimă slujirea lui prin rugăciunea cea pentru noi și prin comuniune.*⁴⁴

Concluzionând printr-un mănunchi de reflecții hridtologic-iconologică acest capitol se pășește cu smerenie și în duh curat de rugăciune în spațiul de taină al locașului bisericesc. Aici, prezența sfântului Său trup Euharistic, Sfintele Sale Icoane, întreaga structură iconică a ființei umane se transfigurează, se luminează și dă putere de înțelegere și sensibilitate spre tainele dumnezeiești.

Unde, oare, în alt loc, decât în Biserica Sa Sfântă, se împlinește omul, se umple de *darurile Duhului Sfânt*, se sfințește?

Numai în Biserica Dumnezeului Celui viu, Biserica cea una și nedespărțită se trăiește adevărata taină a încorporării lui Hristos, în Duhul Sfânt, al îndumnezeirii oamenilor.

II. SFINȚIREA ȘI SFINȚENIA, LUCRARE A DUHULUI SFÂNT ÎN BISERICĂ

1. Încorporarea omului, în Hristos, ca mădular al Bisericii

Prin Întruparea, viața de ascultare, Răstignirea, Învierea și Înălțarea lui Dumnezeu ca Om, s-a pus în pârga firii asumate de El, temelia mântuirii noastre.⁴⁵

Dar, viața cu Hristos, trăirea în Hristos, sălășluirea sa în noi, cu Trupul înviat și înălțat și deplin prevmatizat are loc numai în Biserică prin umplerea de Duhul Sfânt.

Iisus Hristos le promisese Sfinților Apostoli, după plecarea Sa din această lume, că le va trimite pe Duhul Sfânt: *Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului pe care lumea nu poate să-L primească pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi îl cunoașteți că rămâne la voi și în voi va fi. Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi.* (Ioan XIV, 16, 17, 18)

Din această sursă de putere și de sfințire, de dragoste a lui Dumnezeu pentru lume, ia ființă Biserica.

⁴¹ *Ibidem*, p. 81.

⁴² *Ibidem*, p. 81. Ierom. Simion Grigoriatis, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, 1978, p. 64 (în grecește), apud *Ibidem*, p. 75.

⁴³ *Ibidem*, p. 68.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 68.

⁴⁵ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Biserica, Trupul tainic al Domnului în Duhul Sfânt*, în *Teologia dogmatică Ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 195.

Mântuitorul mai înainte le spusese: *Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii cu alții* (Ioan XIII, 34-35).

Numai din dragostea și Jertfirea continuă a celor care participă la ființarea Bisericii (Sfinții Apostoli, ceilalți ucenici), Biserica intră în istorie la Cincizecime sub puterea Duhului Sfânt pe care Tatăl îl trimite în lume, ca prin lucrarea Lui în Biserică, oamenii să-și însușească roadele răscumpărării în Hristos.

Iisus Hristos nu s-a făcut Om pentru Sine ci pentru ca din Trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în noi. Ori această viață dumnezeiască extinsă din trupul Său în umanitate mai exact în cei care se încorporează dinamic în Hristos, constituie Biserica însăși.⁴⁶

Biserica aflată virtual în Trupul lui Hristos, ia astfel ființă actuală prin iradierea Duhului Sfânt din Trupul Său în celelalte ființe umane, lucru care începe la Rusalii, când Duhul Sfânt coboară peste Apostoli, făcându-i primele *mădulare ale Bisericii, primii credincioși în care se extinde puterea trupului pnevmatizat al lui Hristos*.⁴⁷

De fapt, Duhul Sfânt trebuie socotit totdeauna ca Duhul lui Hristos, deci nu trebuie văzut în nici un fel despărțit de Hristos. *E falsă imaginea unui Hristos în cer și a Duhului Sfânt în Biserică, pentru că nu ia în serios unitatea Persoanelor Treimice*.⁴⁸

Prezența lui Hristos ca Trup al Bisericii ne arată umanitatea de model, iar prin Duhul Sfânt se dezvoltă această umanitate în noi.

Cincizecimea restituie lumii prezența interiorizată a lui Hristos și Îl revelează acum nu înaintea, ci în lăuntrul ucenicilor.⁴⁹ Sfinții Apostoli peste care coboară Duhul Sfânt la Cincizecimea îi face să strălucească, pentru că Duhul lui Hristos cel Înviat se extinde și în ei, umplându-i (Fapte 2, 1, 3, 4), dându-le putere de propovăduire a Cuvântului celor dintâi botezați (Fapte 2, 37, 38, 41).

Ca urmare a căderii, acțiunea Duhului Sfânt devenise exterioară naturii și abia în Actul Sfânt al Botezului de la Iordan El se așează asupra umanității lui Hristos, iar în ziua Cincizecimii devine lucrător înăuntrul naturii, se așează *în interiorul sfințeniei umane*.⁵⁰ Cincizecimea deschide istoria Bisericii, inaugurează Parusia și anticipează împărăția. Duhul Sfânt ne încorporează în Trupul lui Hristos, Biserica, drept *împreună moștenitori cu Hristos ai lui Dumnezeu* (Rom. 8, 17); ne face *fii în Fiul* și în Fiul noi aflăm pe Tatăl. Duhul Sfânt lucrează înfierea noastră divină, după har și ne ridică și menține în comuniune cu Tatăl, datorită Fiului Său întrupat.⁵¹

Noi, oamenii de astăzi, în parte ne-am rupt de Biserica *Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească* sau trăim în Biserică în nesimțire, neînțelegând *focul* care s-a coborât din cer peste sfinții Apostoli, atunci când ea s-a constituit în plan istoric! Și, de atunci, lumea poate să rățească socotind Biserica o instituție ca oricare alta, în care slujitorii ei pot să-și satisfacă interese de dominare a credincioșilor ei, să sape la temelia Bisericii pentru care a curs atâta sânge nevinovat! Trebuie să reflectăm cu toată seriozitatea la *inima acestei mame* care suspină văzându-și fiii rătăciți și uneori fără putință de întoarcere!...

Fundamentul neclintit al Revelației întrupate și al puterii care constituie Biserica în calitatea ei de sacrament al mântuirii noastre prin Hristos în Duhul Sfânt îl constituie: *plenitudinea adevărului dumnezeiesc revelat, cuprins în sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție; Sfintele Taine prin care Hristos se prelungește prin puterea Duhului, în umanitate, și oamenii se încorporează în Hristos, formând Trupul*

⁴⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Învățătura despre Biserică*, în *îndrumări misionare*, București, 1986, p. 381-382.

⁴⁷ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 196.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 197.

⁴⁹ Paul Evdokimov, *L'Esprit Saint dans la Tradition Orthodoxe*, Paris, Les Edition du Cherf, 1969, p. 90, apud Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 384.

⁵⁰ Paul Evdokimov, *Sfințenia în Tradiția Bisericii Ortodoxe* (trad. Ioan V. Georgescu), în *Mitropolia Banatului XXV* (1975), nr. 10-12, p. 576.

⁵¹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 384.

*tainic al Său, ei fiind mădularele acestui trup, și episcopatul de succesiune apostolică ca har și învățătură, deci ierarhia bisericească sacramentală cu cele trei trepte ale ei.*⁵²

Datorită lui Hristos și Duhului Sfânt care lucrează în Biserică împreună unirea noastră cu Dumnezeu, într-o comuniune de iubire harică, Biserica are o întreită putere (venită prin Sfinții Apostoli și urmașilor lor sfințiți: episcopii și preoții): putere învățătoarească, sacramentală sau sfințitoare și de conducere sau jurisdicțională (Matei XXVIII, 19-20; Marcu XVI, 15-16).⁵³

Biserica este destinată să unească tot ce există: Dumnezeu și creația, Sfântul Apostol Pavel arată că Biserica este însuși Trupul lui Hristos (Efes. 1, 23; 5, 23) care are multe mădulare. *Hristos este Capul trupului Bisericii* (I Cor. 1, 24 și 18). *Toate le-a supus picioarelor Lui și El L-a dat peste toate cap Bisericii, care este Trupul Lui, plinirea Celui ce plinește, toate în toți* (Efeseni 1, 22-23) sau: *Să sporim în toate, în El, care este Capul Bisericii în Hristos, din care tot trupul bine alcătuit și bine încheiat și hrănit prin toate legăturile își săvârșește, prin lucrarea potrivită fiecărui mădular, creșterea în trup* (Efes. 4, 15-16).

Prin Hristos, *Cap al Bisericii* (Col. 1, 18), ipostasul divin și-a asumat chipul uman, luând o poziție centrală între oameni. *El a ridicat această pârgă la starea de jertfă, superioară oricărei preocupări egoiste de sine, și la starea de Înviere, purtând prin aceasta cele două stări imprimare în mod îmbinat în trupul său, ca să ne comunice și nouă puterea de a ni le însuși sau de a ne ridica umanitatea noastră la ele. Iar aceasta înseamnă a ridica umanitatea noastră la ele în unirea cu înfinitatea lui Dumnezeu cel Personal, căci numai prin jertfă, predându-se lui Dumnezeu, dărâmam zidurile care ne închid în mărginirea noastră și intrăm în comuniune deplină cu Dumnezeu și cu semenii.*⁵⁴

Prin Hristos, Capul ei, Biserica se structurează ca un întreg armonios (συνβιβασόμενον)⁵⁵, ca un organism sobornicesc în care fiecare mădular își îndeplinește lucrarea corespunzătoare lui (Efes. 4, 15-16) și se simte legat de celelalte mădulare cu care se bucură de plenitudinea vieții dumnezeiești făcută accesibilă omului de către Hristos și împărtășită de El prin Duhul Sfânt întregului trup și fiecărui mădular în parte, prin Sfintele Taine care sunt încheieturile și legăturile trupului însuși, de care vorbește Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 4, 16; Col. 2, 19).⁵⁶

*Umanitatea răscumpărată și înnoită prin Crucea și Învierea lui Hristos, nu se constituie în trup al lui Hristos decât prin încorporarea ei activă în Hristos.*⁵⁷ Această încorporare în Hristos și în Biserica Sa, prin Duhul Sfânt nu se poate înțelege decât în perspectiva persoanei. Iisus Hristos se extinde în aceia care îl primesc personal, intră în comuniune cu Dumnezeu prin Duhul Sfânt. În Biserică - comunitate sacramentală în Hristos - cei care au primit însărcinarea directă să răspundă acestei chemări la comuniune și la slujire-sfințire sunt episcopii și preoții, urmași direcți ai Sfinților Apostoli: *Luați Duh Sfânt. Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute* (Ioan XX, 22-23).

Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi (Marcu 16, 15-16).

Toți oamenii sunt chemați să se încorporeze în Hristos, să devină mădulare ale Trupului lui Hristos: *El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (I Tim. 2, 4), deoarece *El s-a dat pe sine preț de răscumpărare pentru toți* (I Tim. 2, 6). Hristos însă nu silește pe nimeni să-i fie următor și mădular al Trupului Său: *Iată, Eu stau la ușă și bat, de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la El și voi cina cu El și el cu Mine* (Apoc. 3, 20). Prin aceasta se

⁵² Idem, *Caracterul ecclesiológic al Sfințelor taine și problema intercomuniunii* (teză de doctorat) în *Orthodoxia* XXX (1978), nr. 1-2, p. 92.

⁵³ *Ibidem*, p. 92.

⁵⁴ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 210.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 211.

⁵⁶ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, ip. 388.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 388-389.

adeverește cuvântul Mântuitorului din parabola cu lucrătorii trimiși să lucreze la vie: *Că mulți sunt chemați dar puțini aleși* (Matei 20, 16) precum și din parabola nunții fiului de împărat (Matei 22, 1-14). Haina de nuntă este veșmântul luminos pe care îl dobândește Cel încorporat în Hristos.⁵⁸

Biserica este sfântă prin Capul ei Hristos, prin Hristos cel jertfit care este sursa sfințeniei Bisericii (Ioan X, 36: Fapte 10, 38, 4, 27; Mt. I, 24).⁵⁹

Umanitatea parcurge un timp și spațiu spiritual care trebuie să-i lumineze viața în cea mai curată nevoie de îmbrățișare, de iubire cu toți oamenii.

Numai în Biserica Sa cea Sfântă oamenii se îmbrățișează sincer, se ajută, se iubesc! În Biserica, comunitate teandrică-sacramentală are loc încorporarea tuturor oamenilor în Hristos, sfințirea lor treptată.

Astfel vede Părintele Stăniloae locașul bisericesc, ca chip al creațiunii cosmice și umane prin prezența în spațiul sfințit al lui Dumnezeu însuși și prin coborârea Lui în El.

Paul Evdokimov ne spune: *Biserica este sfântă prin sfințenia lui Hristos* (Efes. V), fiind izvor al Tainelor și al sfințirii, ea înfăptuiește comunitatea sfinților. În același timp în lupta împotriva montanismului și a donatismului s-a precizat noțiunea exactă: Biserica nu este o societatea formată numai din sfinți desăvârșiți, de aleși și de curați; ci misterul ei este de a fi în același timp *Biserica celor ce se pocăiesc și a celor care pier* (Sfântul Efrem Sirul) și comuniune a păcătoșilor la *lucrurile sfinte*. Ea slăvește sfințenia lui Dumnezeu, supravenează pe Fecioara Maria *cea cu totul sfântă* și pe toți sfinții cunoscuți și necunoscuți *brăul de aur*; și ea mărturisește că orice *păcătos* care trăiește viața Bisericii primește măsura sfințeniei care-i este accesibilă lui.⁶⁰

Serghe Sergiu Bulgakof ne zice: *Sfințirea Bisericii. făcută prin sângele lui Hristos, a fost împlinită de Duhul Sfânt... Biserica este Casa lui Dumnezeu, așa după cum trupurile noastre sunt biserici în care sălășluiește Sfântul Duh... Viața în Biserică este o realitate superioară la care participăm și, prin aceasta, ne sfințim. Sfințenia este substanța însăși a duhului Bisericii*.⁶¹

Fiul lui Dumnezeu, prin Întruparea Lui și prin trimiterea Duhului Său Cel Sfânt, a adus puțința îmbrăcării în sfințenie a tuturor celor ce-l primesc prin credință. Căci *Hristos ni s-a făcut tuturor înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate și sfințenie și răscumpărare* (I Cor. I, 30).⁶²

Biserica își împlinește lucrarea ei sfințitoare asupra creațiunii cosmice, sau lucrează la unificarea acesteia prin comunitățile credincioșilor adunate în locașurile bisericești.⁶³

Sfânta Liturghie și cele Șapte Sfinte Taine săvârșite în locașul bisericesc sunt trăite de credincioși ca evenimente sfinte care se săvârșesc în lume și transfigurează o parte a ei, având menirea să o transfigureze întreagă. Aceasta îmbracă locașul bisericesc cu însușirea sfințeniei.⁶⁴ *Ele sunt ca niște flori care deși cresc în anumite locuri, își întind mireasma lor la distanțe mari, oriunde sunt ființe capabile să o simtă*.⁶⁵

Creștinismul occidental s-a depărtat de sfințenia Bisericii. Sentimentul de sacru trăit în Occident e ceva impersonal, e ceva de care ți-e teamă ca de o natură nu numai cu totul altfel decât a noastră, ci și tulburătoare, amenințătoare pentru noi.

În Ortodoxie, în necunoașterea deosebirii și separării dintre *sfânt* și *sacru* e implicată conștiința că Dumnezeu este prezent El însuși în mod personal în lucrările Sale necreate referitoare la creaturile

⁵⁸ *Ibidem*, p. 389.

⁵⁹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 270.

⁶⁰ Paul Evdochimov, *Sfințenia în tradiția Bisericii ortodoxe*, p. 576-577.

⁶¹ Sergiu Bulgakof, *Ortodoxia*, în rom. de Nicolae Grosu, Sibiu, 1933, p. 120-121.

⁶² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 30.

⁶³ A se vedea Pr. Prof. Dumitru Stăniloae: Biserica în sensul de locaș și de largă comuniune în Hristos; idem, Locașul bisericesc propriu-zis, cerul pe pământ sau Centrul Liturgic al creației; Pr. Conf. Ilie Moldovan, Temeiurile scripturistice ale închinării credinciosului în Sfânta Biserică; Pr. Prof. Dr. Alex. Moisiu, Biserica – locaș de închinare

⁶⁴ *Ibidem*, p. 28-29.

⁶⁵ Walter Kasper, *Wort und Sacrament*, în vol. *Martyria, Liturgia, Diakonia, Grünwald*, Mainz, 1968, p. 250 și urm., apud *ibidem*, p. 55.

ridicate în planul vieții bisericești. *Ființa aceasta atât de firavă și umplerea ei de mărirea nemărginită a creatului, se explică prin faptul că Dumnezeu este personal. Dacă ar fi impersonal ar strivi-o odată ce e atât de mică. Iată de ce trăirea sfințeniei lui Dumnezeu, pătrunsă în toate ale Bisericii, nu e o trăire de care omul se simte înspăimântat, amenințat, strivit, ci asemenea trăirii unui copil la sânul părintesc a toate cuprinzător, însă și atotiubitor*⁶⁶.

Tot ce este sfânt sau sfințit în lumea aceasta, în lumea creațiilor inteligibile își are sursa în sfințenia lui Dumnezeu. Și așa fiind, oriunde am întâlni sfințenia, ea ne impune în chip tainic, interior și nu deliberat, o atitudine, un simțământ al unei întâlniri inefabile.⁶⁷

Denominațiunile creștine părăsind Biserica, nu mai cunosc nici măcar realitatea sacrului, ci socotesc că singur Dumnezeu este Sfânt, iar El este *transcendent oricărei experiențe și nu produce nici-un fel de transformare în planul vieții credincioșilor*.⁶⁸ Ei au părăsit credința în Hristos primit prin Taine, că Tainele sunt mijloacele prin care se împărtășește comunității, într-un locaș sau altul, Hristos. Ei au înlocuit Biserica cu o *casa de adunare*, rol pe care îl poate avea orice casă. Hristos nu mai e prezent în *comunitatea Euharistică*. Iisus le-a poruncit la Cina cea de taină: *Aceasta s-o faceți spre amintirea Mea!* (Luca XXII, 19) și a arătat astfel că împărtășirea de El e forma principală prin care își va îndeplini făgăduiala Sa: *Iată Eu cu voi voi fi până la sfârșitul veacurilor* (Matei XXVIII, 18). Unele din aceste denominațiuni au pierdut înțelesul hristologic al Bisericii și nesocotesc mântuirea adusă de El prin Înviere și comunicată nouă prin Taine. Unii din ei au înlocuit pe Hristos cu Iehova, deci nu mai cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu Cel Întrupat, întrucât revin la ideea de Dumnezeu din Vechiul Testament, care nu e un Dumnezeu în Treime, iar în loc de ziua Învierii lui Hristos sărbătoresc ziua terminării creației, socotind că lumea aceasta este tot ce avem de la Dumnezeu.⁶⁹

Părinții Bisericii au văzut în modelul Cortului de pe Sinai, un model fie al locașului bisericesc creștin, fie al Bisericii universale. Ei au văzut în acest cort de pe Sinai tot o prefigurare spirituală a însuși Cuvântului dumnezeiesc, în care se cuprind înainte de creație chipurile tuturor creaturilor, iar după creație și opera de mântuire a lui Hristos, înseși creaturile readunate în El. Cuvântul și Înțelepciunea lui Dumnezeu a constituit o biserică măreață Celui Prea Înalt, după un model cu mult mai desăvârșit, ca înfățișare văzută a Bisericii nevăzute (X, 4, 21). Dar modelul ceresc al locașului bisericesc are ca prim chip sufletul, care odată dezorganizat prin păcat, se reînnoiește prin imprimarea în El a modelului său dumnezeiesc, a Cuvântului ipostatic (X, 54). Noi am zice că omul întreg e un chip al Cuvântului, sau un chip al Templului ceresc. Cuvântul, marele orânduitor al tuturor lucrurilor, S-a făcut El însuși pe pământ, prin Întrupare, o Copie a modelului ceresc, iar apoi extinzându-se în Biserica-Comuniune, înaintează spre a deveni Ierusalimul de sus, cetatea Dumnezeului Celui Viu (X, 55).⁷⁰

Sfântul Grigore de Nyssa vede în cortul de pe Sinai în primul rând modelul comuniunii universale în Hristos: *Puterea cuprinzătoare a fapturilor, în care locuiește toată plinătatea dumnezeirii, cortul de obște al tuturor, care cuprinde în el toate...*⁷¹ și *Cine este atât de mare ziditor de Templu, ca Cel ce a pus temelile lui în munții cei sfinți, adică în prooroci și apostoli și apoi zidește, cum zice Pavel, pe temelia apostolilor și a proorocilor, pietrele vii și însuflețite care se orânduiesc de către El spre buna întocmire a zidurilor, după cuvântul proorocului (Ps. 36, 2 ș.u.) în așa fel că,*

⁶⁶ *Ibidem*, p. 36.

⁶⁷ Ieromonah Magistrand Antonie Plămădeală, *ideea de sacru la R. Otto din punct de vedere Ortodox*, în *Ortodoxia X* (1958), nr. 3, p. 438 (La noi s-a ocupat critic de iraționalismul lui Otto, Prof. Ion Savin, *Ființa și originea religiei*, București, 1937 și Pr. Prof. Isidor Todoran, *Problema cauzalității în Argumentul cosmologic*, Cluj, 1935).

⁶⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 29.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 339.

⁷⁰ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 341.

⁷¹ Sfântul Grigore de Nyssa, *Despre viața lui Moise, sau despre desăvârșirea prin virtute*, p. 79.

*închegându-se în unitatea credinței și în legătura păcii, să facă să crească prin ele templul cel sfânt, ca să se facă locuința lui Dumnezeu în Duh.*⁷²

Dumnezeu-Cuvântul ne învăluie pe toți, ca un locaș general, ne cuprinde pe toți, încă înainte de Întrupare, Jertfa și Învierea Lui. În general totul în Biserica locaș și în Biserica comuniune e plin de Hristos Cel jertfit și înviat. *Cel ce privește spre Biserică, privește spre Hristos, care se zidește și se mărește pe Sine însuși prin adăugarea celor ce se mântuiesc*⁷³, a oamenilor care se încorporează în Biserică.

Să intrăm, deci, în spațiul sfințit al Bisericii plină de Hristos și să vedem cum credincioșii se încorporează deplin cu Hristos în Duhul Sfânt prin participarea la Sfintele Taine.

2. Creșterea în Hristos prin participarea la Sfintele taine (Spovedania și Euharistia)

*Cu ajutorul Sfintelor Taine – care vestesc moartea și Învierea Domnului – ne naștem la viața duhovnicească, cu ajutorul lor creștem în ea și ajungem să ne unim în chip strălucit cu Însuși Mântuitorul nostru.*⁷⁴

Lucrarea Duhului dumnezeiesc al lui Hristos mijlocește întâlnirea trupurilor și a materiei, în ambianța Bisericii. Duhul dumnezeiesc lucrează prin mijlocirea spiritului omenesc asupra materiei cosmice. Puterile spirituale dintr-un om curg în celălalt om. Subiectul are o bază spirituală iar puterea ce se scurge din cei doi merge până la spiritul celui din urmă. Există, însă, o putere mult mai mare, ce străbate peste trupul și spiritul omului. E puterea Duhului Dumnezeiesc, prin care omul se pune în acord și căruia i se deschide în ambianța Bisericii, prin credință.

Preotul, ca reprezentant al Bisericii, prilejuește această întâlnire, prin *El lucrează Duhul Sfânt, care suflă în toată ambianța Bisericii ca trup tainic în care lucrează Hristos.*⁷⁵

Cea mai mare taină, în înțeles general, este unirea lui Dumnezeu cu întreaga creațiune; mișcarea creațiunii este starea în care *Dumnezeu va fi totul în toate* (I Cor. 15, 28). *Cine poate desluși înțelesul și adâncimea acestei uniri, a modului prezenței Cuvântului lui Dumnezeu în rațiunile celor create și a lucrării Lui în susținerea și cârmuirea spre ținta deplinei lor uniri cu El?*⁷⁶

Omul este taina vizibilă pe pământ, de care este legată taina atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu. Spiritul lui transfigurează materia, organizând-o. În toate părțile și funcțiile se împletesc taine care participă la modelarea și înfrumusețarea lui, ca întreg. Taina e ochiul material care vede, taină e cuvântul rostit de om, ca îmbinare de sunet și de sens, ca umplere a sunetului de sens. Taină e fața omului, materie luminată de gândire și de simțire.⁷⁷ El participă în mod conștient la țesătura rațională și unitară a lumii și, prin aceasta, participă la Dumnezeu însuși, fiind deschis luminii Lui nesfârșite. Omul este inelul creațiunii, *macrocosm*, cum îl numește sfântul Maxim Mărturisitorul, care menține și desăvârșește taina atotcuprinzătoare a unirii lui Dumnezeu cu creațiunea. În om se realizează acel caracter paradoxal al tainei prin unirea materiei, ca raționalitate plasticizată inconștientă, cu spiritul ca rațiune conștientă.

⁷² Idem, *Tâlcurile la Cântarea Cântărilor*, Omilia VII, p. 203.

⁷³ Idem, *op. cit.*, Omilia XIII, p. 291.

⁷⁴ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Sibiu, 1946, p. 9.

⁷⁵ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică*, vol. III, p. 8.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 9.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 10.

Taina Bisericii a luat ființă prin Taina lui Hristos și acestea două stau nedespărțite de la Cincizecime, Hristos fiind Ipostasul fundamental al Bisericii. *Întru El toată clădirea bine alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt, desăvârșit în Domnul* (Efes. 2, 21).

Teologia catolică scoate în relief mai mult acel rol al Tainelor de unificare a credincioșilor în Biserică, lăsând pe plan secundar unirea cu Hristos, unirea subiectului uman cu Trupul lui Hristos, care produce în El o simțire comună cu a lui Hristos, cum ne spun Părinții Bisericii.

Protestanții, în cele mai multe ramuri ale lor, neagă cu totul caracterul supranatural al Tainelor, văzând în ele numai semne externe, ca în Vechiul Testament. În genere, după protestanți, singura credința mântuiește, iar ea este dar exclusiv al lui Dumnezeu. Tainele n-ar fi decât semne exterioare prin care se trezește sau se adeverește credința.

Biserica Ortodoxă săvârșește toate cele șapte Taine pentru că ele au fost săvârșite de Hristos cât a fost pe pământ (instituite de El) și le săvârșește și după Înălțarea Sa la ceruri în mod invizibil în Biserica Sa. Harul Tainelor este energia necreată a lui Hristos sau lucrarea Lui, prin care iradiază și se retrăiește în credincios *trăirea și puterea unei alte stări prin care a ridicat El umanitatea Sa până la înălțimea și îndumnezeirea ei deplină*.⁷⁸ Există o gradație a tainelor tocmai în acest sens. Nicolae Cabasila spune: *Să vorbim despre chipul în care fiecare Taină lucrează unirea credincioșilor cu Hristos. Întâi de toate, pentru a ne uni cu Hristos va trebui să trecem prin toate cele prin care a trecut și El, să răbdăm, să suferim și noi câte a răbdat și a suferit El*.⁷⁹

Noi creștem în natura noastră omenească din punct de vedere duhovnicesc, cum a binevoit să crească și El cu natura Sa omenească.

Prin Botez, prima taină pe care o primim, se realizează o încorporare personală și ființială a omului în Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt. Cel ce se botează se unește în mod direct cu Hristos *Te unești cu Hristos?, Mă unesc cu Hristos. Când ieșim din apa botezului, noi avem în suflete pe însuși Mântuitorul nostru, și încă nu numai în suflete, ci și pe frunte, în ochi, ba și în mădule și în cel mai ascuns ungher al ființei noastre, și anume Îl avem plin de mărire, curat de orice păcat și lipsit de orice stricăciune, așa precum a înviat, așa cum S-a arătat Apostolilor, precum era când S-a înălțat la cer, și în sfârșit, cum va veni iarăși să ne ceară comoara pe care ne-a încredințat-o*.⁸⁰

Botezul este începutul relației și comuniunii noastre personale cu Hristos, care se adâncește și crește prin celelalte Taine, Mirungerea și Euharistia. Chipul lui Hristos este o adevărată haină luminoasă, este Hristos însuși: *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat* (Gal. 3, 26).

Taina mirungerii realizează o prezență mai intensă a lui Hristos prin Duhul Sfânt în cel nou botezat, prin darurile dumnezeiești necreate împărtășite acestuia. Prin această taină omul înaintează ca mădular al Bisericii în încorporarea sa în Hristos, realizată prin Botez.⁸¹

Ar fi greșit să credem, cum se spune uneori, că la botez credincioșii se unesc numai în Hristos, iar în taina ungerii cu sfântul Mir primesc numai darurile Duhului Sfânt, care-i diversifică după persoană. *Duhul care îi pecetluiește în Taina Mirului este persoana de relație între Tatăl și Fiul, deci El ne face pe noi, cei deveniți la botez fii ai Tatălui prin încorporarea noastră în Hristos, să simțim iubirea Tatălui față de noi și iubirea noastră față de Tatăl, așa cum la botezul său Hristos primește îndată ce iese din apă, din cerurile deschise, pe Duhul, ca adevărate a iubirii Tatălui, ca relație iubitoare a Tatălui față de El, nu numai după dumnezeirea sa, ci și după omenitatea sa*.⁸²

Astfel, Iisus Hristos este Mir și Ungere sfântă prin Duhul Sfânt pe care-l dăruiește.⁸³

Prin Sfintele Taine participăm la sfințenia Bisericii. Dar *sfințenia eclezială care este sacramentalizată cu sfințenia lui Hristos în taine, nu este sfințenia unei entități abstracte, ci a tuturor*

⁷⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 27.

⁷⁹ Nicolae Cabasila, *iop. cit.*, p. 26.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 23.

⁸¹ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 391.

⁸² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în *Studii Teologice*, XVIII (1966), nr. 9-10, p. 541.

⁸³ Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 80.

*acelora care aparțin Bisericii prin har...*⁸⁴ De aceea se cere, ca întreaga comunitate a credincioșilor să se unească în rugăciune și cerere fierbinte cu rugăciunea sacramentală a cultului eclezial, al subiectului primitor dar în ambianța de rugăciune și simțire duhovnicească a tuturor celor prezenți.

În urcușul nostru spre Hristos, Sfânta Împărtășanie însă este taina cea mai mare, *pentru că mai încolo de ea nu se mai poate merge, nici nu se mai poate adăuga ceva.*⁸⁵ *Iar pâinea pe care Eu voi da pentru viața lumii este trupul Meu* (Ioan 6, I. 6, 51); se înțelege trupul Său sfințit și îndumezeit, ca jertfă pentru viața lumii. Sfânta Euharistie desăvârșește viața cea nouă primită prin Botez și întărită prin Taina Mirungerii; o desăvârșește această viață ca unire deplină cu Hristos și cu Biserica.

Desigur, noul membru al Bisericii, deși primește Euharistia îndată după Botez și după Ungerea cu Sfântul Mir, nu se poate socoti ajuns în starea de desăvârșire pentru că este vorba de contribuția pe care trebuie să o dea și el. Dare el are concentrat în sine tot drumul Său în Hristos, care, pornind de la Botez, are să înainteze prin contribuția adusă de El sau prin folosirea puterii date pentru acest drum întreg, până la starea care încorporează străduințele sale de a dezvolta viața cea nouă primită în cele trei taine.⁸⁶

De aceea, înainte de a vorbi se suprema taină care ne unește deplin cu Hristos, Sfântul Său Trup și Sânge, și având în vedere alunecarea omului spre păcat, chiar și pe treptele cele mai de sus ale desăvârșirii, e necesar să vorbim acum despre Sfânta Spovedanie sau mărturisirea păcatelor și căința sinceră pentru ele în fața duhovnicului, pentru a lua iertare de la Hristos, Domnul nostru.

Taina Mărturisirii întărește din nou unirea cu Hristos a celui ce, prin păcate, a pus o distanță sau o contradicție între Sine și Hristos.⁸⁷

Înainte de Înălțarea Sa la cer, Iisus Hristos dă putere Ucenicilor Săi, comunicându-le Duhul Său cel Sfânt: *Și grăind acestea, a suflat și le-a zis: Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi; și cărora le veți ține, ținute vor fi* (Ioan 20, 22-23). E o putere făgăduită de mai înainte ucenicilor, pregătindu-i pentru acest dar: *Adevărat grăiesc vouă: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer* (Matei 18, 8).

Cel ce iartă prin preoți, trebuie să înțelegem că este Hristos însuși. Sfântul Ioan Gură de Aur zice: *câte le fac preoții jos, le întărește Hristos sus și judecata robilor o confirmă Stăpânul.*⁸⁸

Dar Biserica în calitate de Trup al lui Hristos, plină de Hristos, e mediul vizibil în care și prin care Hristos alege unele persoane pe care le investește cu puterea Sa, ca să exercite El însuși prin ele această putere.⁸⁹

Elementele constitutive ale tainei sunt: mărturisirea păcatelor, căința pentru ele și dezlegarea preoțească.⁹⁰

Omul contemporan se reține uneori de a-și mărturisi păcatele înaintea preotului, gândind că face act de umilire a propriei persoane. Dar simte și el poate mai mult decât oricând nevoia să-și descarce conștiința înaintea cuiva. Cine altul decât preotul trebuie să inspire încredere deosebită prin marea lui responsabilitate față de Hristos? Apoi, Hristos e harul suprem. Aceasta trebuie să fie conștiința penitentului. În fața lui Hristos nu se simte umilit nici un om. El e persoana cea mai înțelegătoare și iertătoare a neputințelor omenești. El, care S-a rugat și pentru iertarea celor ce L-au răstignit pe Cruce.

⁸⁴ Pr. Prof. Dumitru Radu, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor taine și problema intercomuniunii*, în *Ortodoxia*, XXX (1970), nr. 1-2, p. 122.

⁸⁵ Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 80.

⁸⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, vol. III, p. 81.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 122.

⁸⁸ *Despre Preoție*, III P. G. 148, col. 645 apud *ibidem*, p. 123 (a se vedea Sfântul Ioan Gură de Aur: *Despre preoție*, în B. O. R. LXXV (1957) nr. 10, p. 928-1012 și Sfântul Grigore de Nazianz, *Despre preoție*, în B. O. R., LXXXVI (1968), nr. 1-2, p. 127-165, tradus de Pr. D. Decioru).

⁸⁹ *Ibidem*, p. 125.

⁹⁰ A se vedea Pr. Prof. D. Stăniloae, *Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii*, în rev. B. O. R., 1955. nr. 3-4, p. 218-219.

(Spațiul spiritual al tainei, când se săvârșește cu această seriozitate, a devenit sau a început să devină un spațiu al sfințeniei.⁹¹

Prin mărturisirea păcatelor și căința sinceră pentru ele, se restabilește comuniunea, se recapătă acea puritate sufletească și delicatețe pe care penitentul o avea înainte de săvârșirea păcatelor. Este actul de ieșire din individualitatea orgolioasă și insensibilitatea spirituală care-l țin pe om în afara comuniunii.

Dezlegarea de păcate este esența tainei mărturisirii, căci acum are loc împărtășirea harului iertării, în mod nevăzut, prin mâna și cuvintele celui care și-a mărturisit cu zdrobire de inimă păcatele săvârșite.⁹²

Există însă un paradox al tainei. Duhovnicul nu-l poate dezlega pe cel care a greșit sau constată că încă nu poate fi dezlegat dacă penitentul nu s-a deschis puținței de comunicare cu Biserica. Și la Botez și la Sfânta Euharistie penitentul este întrebat de credința sa și nu poate fi primit, implicit nu poate fi dezlegat nici la pocăința necesară în prealabil, cineva din afară de Biserică. În lumina acestui fapt se înțelege de ce Biserica Ortodoxă nu poate accepta intercomuniunea.⁹³ Preotul rostește după Crez: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți*. Deci, cei ce aduc Jertfă, Jertfa Euharistică, sunt deja în comuniunea de credință, în comuniunea Sfântului Duh, pe baza comuniunii de credință. Penitentul trebuie să fie și el restabilit în această comuniune pentru a putea lua parte la adunarea jertfei lui Hristos și să se împărtășească din ea.

Nu vom stăruia la canoanele, epitiimiile ce se administrează penitentului pentru îndreptare. Se studiază la Dreptul canonic. Ele sunt severe (Canoanele Sfântului Vasile cel Mare, Nicodim Aghioritul etc.), dar, în contextul timpului de astăzi, trebuie să se întărească și mai mult conștiința responsabilității preotului, puterea lui de discernere, marea lui artă de psiholog pedagog și, în primul rând, de duhovnic care face, cu puterea lui Hristos, dintr-un suflet căzut în *mrejele disperării*, un om normal, credincios, restabilit sufletește.

Apropiindu-ne de spațiul sfințit, care este locașul Bisericii și unde se oficiază Sfânta Liturghie, să ne pregătim și noi cugetele, simțirea noastră, prin rugăciune fierbinte, pentru Sfânta Taină a Împărtășaniei. Sfântul Efrem Sirul, zice: *În mâna Ta este cheia vistieriei, milei Tatălui Tău, Tu o deschizi și duci înlăuntru darurile jertfite ale tuturor oamenilor. Fericit cel ce a introdus darul lui de jertfă prin Tine și a dobândit prin aceasta milă și În Tine se slujește în Sfânta Sfintelor lui Dumnezeu. Tu faci să urce jertfa și Tu faci să se verse băutura jertfei. Nu respinge jertfa noastră, din cauza petelor lipite de ea. Jertfa noastră e rugăciunea. Fericit e cel ce și-a înălțat jertfe lui prin Tine și a cărui jertfă s-a făcut bine mirositoare prin Tine.*⁹⁴ Credincioșii înaintează în viața duhovnicească, prin împărtășirea cu Pâinea și Mielul Euharistic, care devine hrană duhovnicească și arvună a vieții veșnice.

Sfântul Grigore Sinaitul ne spune: *Ierurgia duhovnicească, înainte de bucuria vieții viitoare mai presus de minte, este lucrarea minții care jertfește tainic și se împărtășește de Mielul lui Dumnezeu în altarul sufletului, iar a mânca Mielul lui Dumnezeu în altarul înțelegător al sufletului, înseamnă nu numai a-L înțelege sau a ne împărtăși de El ca atare, ci și a ne face ca Mielul, luând chipul Lui jertfit în viitor. Căci aici luăm rațiunile, dar acolo nădăjduim să luăm însăși realitățile tainelor.*⁹⁵

Taina Sfintei Euharistii a fost instituită la Cina cea de Taină, când Domnul a oferit ucenicilor săi pâinea și vinul, pe care le-a prefăcut în propriul său trup și propriul său sânge (Matei XXVI, 26-28;

⁹¹ *Ibidem*, p. 131.

⁹² Pr. Prof. Dumitru Radu, *Taina Mărturisirii*, în *Îndrumări misionare*, p. 561 (a se vedea și articolele Pr. Prof. D. Radu, *Sfintele Taine în viața Bisericii*, în *Studii Teologice*, nr. 3-4, 1981, și *Preotul ca săvârșitor al tainei spovedaniei și puterea lui de a dezlega păcatele*, în B. O. R. (1982), nr. 9-10.

⁹³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 137.

⁹⁴ *Lobgesang der Wüste*, Introd. și trad. în germ. de Edmund Beck, Freiburg, 1976, p. 74, p., apud idem, *op. cit.*, p. 405.

⁹⁵ *Filocalia*, vol. VII, *Sfântul Grigore Sinaitul, Capete foarte folosite în acrostin*, cap. 112, p. 132.

I Cor. XX, 24-25)⁹⁶ și se continuă în sfânta Biserică, casă dumnezeiască, potrivit poruncii Mântuitorului: *Aceasta să faceți spre pomenirea Mea* (Luca XXII, 19).⁹⁷

Euharistia este prin excelență Taina unității Bisericii.⁹⁸ Este urmarea firească a Botezului⁹⁹ care ne ridică deasupra vieții pământești.¹⁰⁰ Euharistia de la Cina cea de Taină este anticiparea tainică a jertfei de pe Golgota și a Învierii. Este dovada că Hristos a trăit la Cina cea de Taină în mod tainic jertfirea sa și învierea Sa, așa cum le va trăi în Euharistia Bisericii, ca să le imprime și în trupul și în sângele nostru.¹⁰¹

Sfânta Euharistie este Taina proslăvirii lui Hristos și este stăpânirea sa¹⁰² este Nuntă a sufletului în Dumnezeu.¹⁰³ *Se sfărâmă și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce sfărâmă și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.*¹⁰⁴

Toate tainele se înnoiesc, murind omului vechi și înviind la viața cea nouă, cea din Hristos, murind egoismului și înviind unei vieți de continuă autodăruire. În sânul apei Botezului ne-a strâns Hristos într-una, într-un mod nou, să nu mai fim mădulare despărțite; dobândim puterea coborârii voinței noastre pentru păcat, a aplecării vocii spre plăceri, deci pentru virtuți, pentru viața de pe pământ. Prin Euharistie dobândim viața, căci chiar ființa noastră moare tainic și trebuie să moară chiar vizibil pentru Dumnezeu, ca să ne umplem de viața lui în viața aceasta pământească (Sfântul Maxim Mărturisitorul).¹⁰⁵

În Taina Mirungerii organele principale ale trupului omului botezat sunt unse cu Mir Sfințit, prin care primesc puterea pentru folosirea curată a lor, din Duhul lui Hristos. În taina Mărturisirii se primește dezlegare de păcate prin mâna preotului pusă pe capul lui. În căsătorie cei doi soți primesc puterea unei iubiri permanente, prin care depășesc egoismul lor individual; în Hirotonie, se asumă răspunderea pentru propovăduirea jertfei și învierii lui Hristos și a transiterii puterii lor asimilată de cel hirotonit, celor ce cred în Hristos.

Toate tainele ne umplu de Harul dumnezeiesc, ne unesc și ne cresc în Hristos; prin Taina Sfintei Împărtășanii însă *ne hrănim cu dumnezeirea Lui prin Duhul Său cel Sfânt dar prin Trupul Său, hrănit și El prin chipul pâinii cu Duhul său dumnezeiesc.*¹⁰⁶ Preotul se roagă după prefacerea pâinii și vinului în Trupul și sângele lui Hristos, rostind: *Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Tău Duh, spre primirea Împărăției Cerurilor, spre îndrăznirea Cea către Tine.*¹⁰⁷

Din Biserică și din credincioși se răspândește buna mireasmă a bunătății și duhul de jertfă al lui Hristos, cu care se unește, din puterea Lui, bunătatea și duhul de jertfă al lor. În Jertfa Mielului Hristos, în moartea Sa ca om din puterea bunătății și dărniceii ipostasului dumnezeiesc al Fiului, e uriașa putere din care sorb cei ce cred în El, puterea bunătății și a jertfei de sine, ca dar sfințit lui Dumnezeu și Tatăl din care ne oferim pe noi înșine jertfă cu adevărat duhovnicească.

⁹⁶ Pr. Conf. Ilie Moldovan, *Temeiurile Scripturistice ale închinării credinciosului în Sfânta Biserică*, în *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 3, p. 439.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 439.

⁹⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 91.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 94.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 83.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 95.

¹⁰² Diac. Asist. Ioan Caraza, *Imagini diferite ale Bisericii în Răsărit și în Apus ca taină a istoriei Bisericii în Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 3, p. 415.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 415.

¹⁰⁴ *Dumnezeiasca Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur*, Arhiepiscopia Constantinopolului, în *Liturghier*, București, 1980, p. 148.

¹⁰⁵ Pr. Prof. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 546.

¹⁰⁶ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 415.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 415.

Prin Sfânta Liturghie, prin Sfintele Taine și ierurgii, prin toate actele sfinte săvârșite de Biserică, lumea se umple de bunătatea și sfințenia lui Dumnezeu, se transparentizează, se luminează. Darurile curate pe care le oferim semenilor sunt rodul participării și integrării în viața de slujire a Bisericii, creșterea noastră în virtuți.

2. Fapta bună – întâlnire cu Hristos și creșterea în Hristos

Persoana umană parcurge un timp al existenței sale, crește și se desăvârșește în acest timp.

Nu este un timp în sensul cum l-a privit Origen și pe care Sfântul Maxim l-a combătut în scrierea *Ambigua* potrivit căreia viața în timp era considerată rezultatul unei căderi a sufletelor dintr-o existență necorporală. Noi trebuie să umplem timpul și deopotrivă spațiul spiritual al întâlnirii noastre cu cineva. Numai această viață care o trăim pe pământ este *timpul nostru* de comuniune și de sporire în comuniune. Îl iubesc pe semenul meu, aici și acum, în mod concret îl ajut să progreseze și El în relația iubitoare cu Dumnezeu și cu semenii, devin pentru el o lumină care îi încălzește și îi înfrumusețează viața, în familie, în munca obștească, viața în sensul ei autentic.

Sprrijinindu-se pe afirmația Sfântului Pavel (Evrei 11, 39-40), Origen a dat însă un comentariu remarcabil cuvintele lui Iisus Hristos: *Eu nu voi mai bea din acest rod al viței până în ziua când îl voi bea cu voi, nou, în împărăția lui Dumnezeu* (Matei 86, 29): *El așteaptă, deci, ca noi să ne întoarcem, ca noi să-i imităm pilda, ca noi să-i urmăm, pentru a se bucura cu noi și a bea cu noi vinul în împărăția Tatălui Său. Căci acum, pentru că este milostiv, plânge, cu mai multă compătimire decât apostolul, cu cei ce plâng și dorește să se bucure cu cei ce se vor bucura* (Rom. 12, 15)...

Apropiindu-se de Tatăl, aflându-se aproape de altar și oferind Jertfa Lui pentru noi, El nu bea vinul bucuriei, pentru că apropierea de altar înseamnă tocmai a nu bea vinul bucuriei, pentru că El suferă până în prezent de amărăciunea păcatelor noastre.¹⁰⁸

Sfântul Maxim consideră mișcarea în timp ca mijloc dat de Dumnezeu creaturilor de la facerea lor spre unirea lor deplină cu El, adică de la existența dăruită, la existența bună, dobândită prin contribuția voinței lor la actualizarea puterii lor de mișcare, în înaintarea reală spre Dumnezeu, și apoi la veșnica existență bună în Dumnezeu.¹⁰⁹

Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru a ne ajuta să depășim prin mișcarea noastră intervalul temporar care ne desparte de deplina comuniune cu Dumnezeu și între noi oamenii.

Nu mă pot întâlni cu semenul meu în această viață și nu pot spori în comuniune sinceră cu El, dacă nu m-am întâlnit mai întâi cu Iisus Hristos, existent în Biserică, prin trupul său jertfit și înviat.

Omul este destinat prin firea lui infinitului, veșniciei. El nu isprăvește niciodată de a se desăvârși. Persoana umană tinde fără sfârșit spre bine; e un dar al persoanei de a-l împlini tot mai mult. Binele există în veci, ca existență personală a Sfintei Treimi și omul, participând la Dumnezeu, asupra lui se exercită forța binelui. Iisus Hristos, Binele suprem, ne atrage spre El, prin bunătatea sa dumnezeiască ca să sporim în comuniune cu El și cu oamenii, să înaintăm în virtute ca drum spre desăvârșire, ce nu are hotar.

Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că, *ființa virtuții din fiecare este Cuvântul (rațiunea) cel unul al lui Dumnezeu. Căci ființa tuturor virtuților este însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Fiindcă s-a scris: Care ni s-a făcut nouă de la Dumnezeu înțelepciune, dreptate, sfințire și mântuire* (I Cor. 1, 30). Și e vădit că acestea se spun despre El în înțelesul absolut, ca fiind prin Sine însuși înțelepciunea,

¹⁰⁸ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Ființa și atributele lui Dumnezeu în Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, 1978, p. 197.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 218.

dreptatea și sfințenia nu în sens determinat (limitat), cum se zice despre noi, de pildă: om înțelept, sau om drept. Dar dacă-i așa, orice om care se împărtășește de virtute printr-o deprindere neclintită se împărtășește neîndoielnic de Dumnezeu, ființa virtuților, ca unul ce a cultivat sincer, prin liberă hotărâre, sămânța naturală (*τήν κατα φύιν*) a binelui și a arătat sfârșitul ca fiind una cu obârșia și obârșia una cu sfârșitul, mai bine zis obârșia și sfârșitul ca unul și același lucru, fiind prin aceasta un vestitor nepervers al lui Dumnezeu, dacă scopul oricărui lucru se socotește că este obârșia și sfârșitul lui; obârșia, întrucât de acolo a primit pe lângă existență și binele prin fire după participare, iar scopul, întrucât recunoscându-și cauza Sa, străbate prin dispoziție și hotărâre liberă cu toată sârguința drumul de laudă ce-l duce spre ea.¹¹⁰

Noi *suntem* și ni se zice *parte* a lui Dumnezeu, pentru faptul că rațiunile existenței noastre preexistă în Dumnezeu. Și ni se zice că am curs în sus pentru că nu ne-am mișcat potrivit cu rațiunea după care am fost făcuți și care preexistă în Dumnezeu.¹¹¹

Sfântul Maxim precizând sensul în care și Sfântul Grigore de Nazianz a spus că suntem *parte* a lui Dumnezeu și că *am curs în sus*, nemișcându-ne potrivit cu rațiunile noastre preexistente în El, adaugă și un alt sens *curgerii de sus* – celor ce nu viețuiesc în legătură cu Dumnezeu. A *curs de sus* cel ce nu dezvoltă în sine binele în virtuți. Căci esența virtuții din fiecare este Rațiunea divină cea una, sau Iisus Hristos. Cine cade deci din virtute, sau nu o deprinde, a căzut din Rațiunea sau Cuvântul lui Dumnezeu. Rațiunea divină e identificată cu Binele. Căci singur binele adevărat este rațional. Rațiunea divină ca normă și sursă supremă a toată organizarea rațională, a toată legătura armonică a celor create, e și normă și sursă supremă a tot binele împlinit și urmat de ele. Dar numai prin binele urmărit statornic și imprimat ca deprindere sau ca virtute în ființa proprie, se impune în această rațiune după modelul rațiunii ei necreate, care este Rațiunea ipostatică divină.¹¹²

Sfântul Grigore de Nyssa scrie că virtutea are o singură definiție: Anume că este indefinibilă, sau infinită precum afirmă și sfântul Maxim. *Dar, din faptul că desăvârșirea care se caută nu poate fi cuprinsă, nu urmează că nu trebuie să ținem seama de porunca Domnului, care zice: Fiți desăvârșiți, precum Tatăl nostru desăvârșit este* (Mt. V, 48). Căci, chiar dacă nu reușim să dobândim în întregime cele ce sunt din fire bune, faptul de a nu rămâne lipsiți măcar de o parte e și el un câștig mare pentru cei ce au minte. Deci trebuie să punem toată sârguința ca să nu cădem în întregime din desăvârșirea care ne este cu putință; ci să câștigăm din ea atâta cât vom putea să cuprindem. Poate că, a voi pururea să fie și mai mult în bine este desăvârșirea firii omenești.¹¹³

Omul nu trebuie să se oprească niciodată din împlinirea binelui; o asemenea oprire este contrară firii omenești. Numai prin aceasta participăm la desăvârșirea lui Dumnezeu, când ne străduim să înaintăm prin virtute. Unde sfârșește virtutea, începe răutatea sau păcatul. Dacă Dumnezeu este Binele, ceea ce este în afara Lui e răul, sau numai răul. Cine e îmbrăcat în Hristos, în platoșa bunătății și curăției Lui e cu neputință de atins de vreo patimă, nu poate fi străpuns de nici o săgeată otrăvitoare a răului, a poftei de răzbunare, de nici o ispită spre plăcerea egoistă. Bunătatea și curăția lui Hristos sălășluiește în acela, cu liniștea și cu tăria lor, încovoiaie orice astfel de săgeată, sau rămân nestrăpunse de nici o ispită. Binele adevărat este infinit și cel ce înaintează în el, se desăvârșește cu adevărat la nesfârșit. *Te voi așeza (te voi statornici), zice, pe stâncă...* Dar acesta este lucrul cel mai minunat dintre toate: că același lucru este și stare și mișcare. Pentru că cel ce urcă, fără îndoială nu stă; și cel ce stă nu urcă. dar aici, a sta înseamnă a urca. Iar aceasta înseamnă că, cu cât cineva rămâne mai întărit și mai neclintit în bine, cu atât străbate mai mult drumul virtuții.¹¹⁴

¹¹⁰Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, p. 85.

¹¹¹*Ibidem*, p. 85.

¹¹²*Ibidem*, p. 86 (în note comentariu Pr. Prof. D. Stăniloae).

¹¹³Sfântul Grigore de Nyssa, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, p. 24.

¹¹⁴*Ibidem*, p. 95.

Trebuie să rămânem statornici pe stâncă, să înaintăm în adâncul fără fund în care suntem înrădăcinați, într-o experiență nesfârșită, devenind și rămânând tot mai identici cu noi înșine.¹¹⁵

*Existența însăși e binele ce persistă și Omul se împlinește în existența pământescă prin Chipul lui Dumnezeu. Persoana umană prin deprinderea atotpătimașă a virtuților, tinde spre asemănarea cu Modelul Său, spre starea de îndumnezeire, ce o va primi în viața viitoare. Îndumnezeindu-se omul prin iubire, se înnumește Dumnezeu, și înomenindu-Se Dumnezeu prin iubire, se îndumnezeiește omul, Căci Cuvântul lui Dumnezeu vrea să se lucreze pururea și în toți taina întrupării Sale.*¹¹⁶

Întâlnirea cu Hristos și creșterea reală a ființei noastre în Hristos Dumnezeu se face prin lucrarea faptelor bune. Omul îndreptat, sfințit în Biserică prin participarea la Sfintele Taine, este într-o continuă rugăciune și cerere spre binele oamenilor, spre ajutorarea lor. El devine bun, inima lui e simțitoare la tot ceea ce îl înconjoară. Și atunci el începe să ajute pe orice om, când acel om are nevoie presantă de ajutor. Credința lucrează prin iubire (Galateni V, 6). Nu deveni înfumurat, mândru că ai făcut bine semenului tău, trebuie să te smerești și mai mult, să devii conștient că puterea lui Dumnezeu săvârșește toate. Fapta bună este acest rod al luminării ființei de Harul lui Dumnezeu care lucrează în sufletul curățit de patimi și care crește în virtuți.

Protestanții contestă necesitatea faptelor bune pentru mântuire pe baza câtorva locuri din Epistolele Sfântului Apostol Pavel despre mântuirea prin credință fără faptele legii (Rom. 3, 20, 28, 30; 2, 4, 6; Efes. 2, 8). Această constatare este solidară cu învățătura despre justificare, ca achitare juridică a celor ce cred, de vina pentru păcate, fără desființarea păcatelor și fără sădirea în ei a unei vieți noi în Hristos.¹¹⁷

Biserica romano-catolică socotește faptele bune ca o prestație care poate întrece echivalentul mântuirii proprii, putând fi atașate de cel ce le-a făcut și depozitate într-un tezaur de merite prisositoare din care se pot completa lipsurile altora (un adaos la echivalentul juridic achitat de Hristos pentru păcatele noastre).¹¹⁸

În textele amintite de Sfântul Apostol Pavel nu este vorba despre faptele bune, ci despre *faptele legii*, adică ale legii mozaice (tăierea împrejmur, serbarea sâmbetei, jertfele Vechiului Testament și prin care evident că după Evanghelie nu se dobândește mântuirea).¹¹⁹

Sfântul Iacov spune: *Ce folos fraților dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-i mântuiască? Căci precum trupul fără suflet este mort așa și credința fără fapte moartă este* (Iacov II, 14-16). Sfântul Pavel adaugă: *Drept aceea, iubiiți mei frați, fiți tari, neclintiți, sporind întru lucrul Domnului pururea, bine știind că osteneala voastră nu este zadarnică înaintea Domnului* (I Cor. XV, 58 și Luca XII, 33; I Cor. IX, 24-25; II Tim. IV, 7), *Căci Dumnezeu nu este nedrept ca să uite lucrul vostru și dragostea pe care ați arătat-o pentru numele Lui, voi care ați slujit și slujiți și astăzi sfinților* (Evrei, VI, 10).

Sfântul Iacov vorbește despre credință și faptele bune ca două aspecte esențiale ale lucrării omului pentru mântuirea Sa cu ajutorul harului dumnezeiesc, acea legătură ontologică ce este între trup și suflet (Iacob II, 26)¹²⁰, iar Sfântul Pavel ne spune cu desăvârșită claritate Cuvântul lui Dumnezeu că faptele bune vor fi ultimul criteriu de judecată (la judecata viitoare, Matei XXV, 31-46), *Dumnezeu va răsplăti fiecăruia după faptele Sale* (Romani II, 6), *căci faptele bune pe care le va cere (cineva): pe acelea le va lua ca plată de la Domnul* (Efes. VI, 8).¹²¹

¹¹⁵*Ibidem*, p. 96 (Notă la Pr. Prof. D. Stăniloae).

¹¹⁶Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 87.

¹¹⁷Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, *Mântuirea omului în Biserică, înțelesurile, fazele și condițiile ei*, în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 365.

¹¹⁸*Ibidem*, p. 369.

¹¹⁹Pr. Prof. Dumitru Radu, *Mântuirea în și prin Biserică*, în *Mitropolia Olteniei*, XXXV (1983), nr. 7-8, p. 476-477.

¹²⁰*Ibidem*, p. 477.

¹²¹*Ibidem*, p. 477.

Noi sporim prin comuniunea cu persoanele umane în iubire. Și în iubire se arată caracterul creator de comuniune al credinței; în iubirea manifestată prin fapte. În iubire și în fapte se vede din nou că mântuirea omului se realizează în Biserică. Cel ce iubește pe Hristos, și în Hristos pe oameni nu se trufește (I Cor. XII, 4), pentru că el știe că iubirea lui se hrănește din iubirea lui Hristos pentru noi.¹²² *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Oare necazul? Oare strâmtorarea, ori prigoana, ori foametea? Nici moartea, nici viața, nici îngerii...* (Rom. 8, 25 și urm.).

Iubirea e un val al ființei noastre spre El, stârnit de valul iubirii Lui, care ne atrage spre El. Dacă n-ar fi iubirea Lui care să pătrundă în noi și să ne atragă spre El, ne-am comporta ca niște nesimțiți. N-am putea nici crede măcar.¹²³

Cu o astfel de iubire noi creștem în comuniune cu ceilalți, în Dumnezeu fiind într-o continuă dăruire și primire de daruri. Dar aceste daruri devin pentru noi o datorie. Sfântul Marcu Ascetul spune: *Domnul vrând să arate că orice poruncă e o datorie, iar pe de altă parte că înfierea se dă oamenilor în dar pentru Sângele Său, zice: Când veți fi făcut toate cele poruncite vouă, ziceți: slugi netrebnice suntem și ceea ce am fost datori să facem, aceea am făcut* (Luca 17, 10). *Deci, împărăția cerurilor nu este numai plata faptelor, ci Harul Stăpânului gătit slugilor credincioase.*¹²⁴

În școlile teologice protestante există doctrine spectaculoase despre mântuirea oamenilor dar acestea nu prețuiesc nimic dacă rămânem insensibili la suferința semenului, dacă nu răspundem activ la iubirea lui Dumnezeu față de noi, rămânând ca niște *bușteni* cum spunea Luther. Iată cuvintele Sfântului Marcu Ascetul: *Cel ce a lăsat fapta și se reazimă pe cunoștința simplă, ține în loc de sabie cu două tăișuri, băț de trestie, care în vreme de război, cum zice Scriptura (Isaia 36, 6), găurește inima și strecoară în ea otrava firii înainte de cea a vrăjmașilor.*¹²⁵

Dumnezeu s-a făcut om pentru noi, ca firea noastră să poată înainta de la calitatea de chip pe treptele interminabile ale asemănării cu Dumnezeu, împreună cu Hristos ca om și asemenea Lui. Astfel participăm la Dumnezeu și arătăm pe Dumnezeu prin ființa noastră personală. El duce chipul dumnezeiesc din sine la asemănarea și la iubirea îndumnezeitoare.¹²⁶ Acestea sunt *epectazele* sau *întinderile înainte*, de care vorbește Sfântul Grigore de Nyssa, după exemplul Sfântului Apostol Pavel, întinderi spre infinitatea iubirii lui Dumnezeu. *Cununa dumnezeieștei chemări de sus, întru Hristos Iisus* (Filip. 3, 14).

Sfântul Simeon Noul Teolog ne spune: *Alergați, cereți, bateți ca să vi se deschidă poarta Împărăției Cerurilor, ca să intrați înăuntru și s-o aveți voi înșivă în lăuntrul vostru* (Luca 17, 21). *Căci aceia care ies din viață prezentă înainte de a avea această împărăție în inimi, cum o vor afla ce au plecat de aici fără s-o caute? Deci trebuie să o căutăm, să batem... Dacă lucrăm aici și ascultăm de Hristos, Stăpânul nostru, grăbindu-ne cât suntem în viață să primim împărăția în noi înșine, nu-L vom auzi zicându-ne odată: Plecați de aici. Pentru ce căutați acum împărăția pe care v-am îmbiat-o și pe care ați refuzat să o primiți?*¹²⁷

Darul nostru către aproapele trebuie să izvorască din dragostea pe care o simțim venită nouă de la Dumnezeu; să ne sensibilizăm ființa spre tot lucrul bun și necesar persoanei umane. Un cuvânt curat adresat semenului îl liniștește, îl *despovărează* de grijile vieții, îl întărește. E cuvântul și fapta care izvorăsc din puterea lui Dumnezeu. Omul devine *bun pentru mulți*, numai în viața de trăire în Biserică, participând la sfințenia Bisericii. În ambianța de trăire în Dumnezeu, lucrurile își redobândesc adevăratul lor sens (ca imprimare rațională în raționalitatea lumii-chip al Raționalității supreme) și personale se ajută și se împlinesc reciproc, dăruindu-și una alteia din bunurile ei. Numai în această

¹²²Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 368.

¹²³*Ibidem*, p. 368.

¹²⁴Filocalia vol. I, *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte*, cap. 2, p. 248.

¹²⁵Idem, *Despre Legea duhovnicească*, cap. 86 în *Filocalia*, vol. I, p. 238.

¹²⁶Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, P. G., 91, col. 1081 D. apud, Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 375.

¹²⁷*Catecheses...* vol. II, cat. XV, p. 223 apud idem *op. cit.*, p. 372.

nevoie dăruitoare de cuvânt și fapte îl întâmpinăm pe Hristos din care izvorăște puterea sfințitoare peste darurile noastre. În Biserică se săvârșește taina sfințirii lumii și lucrurilor ei.

Dacă oamenii se depărtează de Dumnezeu, peste lume apasă un întuneric care pustiește, ucide. Trebuie să ne hrănim din izvorul vieții în Dumnezeu, prin participarea la Sfintele Taine, la Sfânta Liturghie – Taina Tainelor, să-l gustăm, să-i simțim bunătatea și atunci viața noastră se aprinde spre lucrarea faptelor bune, ca rod al Harului Duhului Sfânt.

Se face astfel începutul adevăratei slujiri în lume, după pilda sfinților ca chipuri curate de imitare a lui Hristos pe pământ.

III. SFINȚENIE ȘI TRANSPARENȚĂ

1. Toți sunt chemați spre sfințenie

Sfințenia divină nu s-a întrupat ca să rămână izolată, ci ca să se împărtășească și să sfințească pe credincioși. Deci, inițiativa chemării la sfințenie și a împărtășirii sfințitoare o are Iisus Hristos.

Cum se realizează această părtășie la sfințenia lui Hristos? Prin Botez (I. Petru I, 15).¹²⁸ De aici rezultă că sfințenia sacramentală, care își are începutul și temelia în botez și se desăvârșește prin alte sfinte taine (ca mirungerea și Sfânta Euharistie) este o sfințenie reală, ea este participarea noastră la sfințenia lui Hristos.¹²⁹

Sfințenia sacramentală aparține creștinilor, tuturor celor botezați. Din baia botezului iese un om nou, un om sfințit, drept, după Chipul lui Dumnezeu, cum l-a făcut întru început. Cel botezat a îndeplinit porunca Sfântului Pavel care zice: *Îmbrăcați-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptate și în sfințenia adevărului* (Efes. 4, 24).¹³⁰

Sfințenia morală, imperativul desăvârșirii morale (Filip, IV, 13) – a se menține cineva în sfințenie, înseamnă să lucreze în ea, să trăiască în ea, să suie mereu, adică *să desăvârșească sfințenia*. Să ne curățim pe noi de toată spurcăciunea cărnii și a duhului, desăvârșind sfințenia întru frica lui Dumnezeu (II Cor. 7, 1).¹³¹

Procesul sfințeniei este astfel creșterea în Hristos sau *înfruntarea lui Hristos în noi*.¹³² Mântuirea va fi câștigată de omul nou numai *dacă stăruiește, cu deplină înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințire* (I Tim. 2, 15).

Iisus Hristos fiind: puritatea absolută, iubirea desăvârșită și smerenia deplină, creșterea în Hristos înseamnă un neconținut progres în puritate, iubire și smerenie.¹³³ *Când sufletul e imprimat și scufundat prin Duhul în adâncurile smereniei în Hristos, uitând de toată lumea și de cele din ea și privind-se numai pe sine și ale sale și stăruind mult timp în această meditare și deprinzându-se cu ea, se vede numai pe sine în nimicnicia și umilința sa și e convins că nimeni nu-i atât de nevrednic ca sine în toată lumea*.¹³⁴ Acesta este sfântul lui Dumnezeu!

¹²⁸Dr. Dc. h. c. Nicolae Mladin (Mitropolitul Ardealului), *Sfinții în viața morală ortodoxă*, în *Studii de Teologie morală*, Sibiu, 1969, p. 316.

¹²⁹*Ibidem*, p. 317.

¹³⁰Preotul Gh. Paschia, *Sfânt și sfințenie*, București, 1940, p. 37.

¹³¹*Ibidem*, p. 33.

¹³²Dr. Dc. h. c. Nicolae Mladin, *op. cit.*, p. 319.

¹³³*Ibidem*, p. 320.

¹³⁴Sfântul Simeon Noul Teolog în *Traité theologique et éthique*, tom II, Cuv. I, p. 254, Sources Chretiennes, nr. 129, apud. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 257-258.

Sfinții sunt aleși din lume însă lumea i-a urât, zice Mântuitorul, pentru că nu sunt din lume, precum din lume nu sunt nici Eu. Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci să-i păzești pe ei de cel viclean (Ioan 17, 14-15). Lumea își va urî totdeauna pe sfinți, pentru că nu sunt din ea, ci luptând cu ispitele ei în ea. La început toți creștinii sunt numiți *Sfinți* de Sfântul Apostol Pavel iar în Faptele Sfinților Apostoli citim: *În Antiohia, întâia oară ucenicii s-au numit creștini, creștin în sensul în care ni-l descrie Epistola către Diognet: Ceea ce este sufletul în trup, același lucru sunt creștinii în lume. Sufletul este răspândit în toate membrele trupului, creștinii în toate orașele lumii. Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup, și creștinii locuiesc în lume dar nu sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trupul văzut și creștinii se cunosc fiindcă sunt în lume, dar credința lor e nevăzută. Trupul urăște sufletul și-l prigonește, deși nu-i face nici un rău, ci numai că-l împiedică de a-și împlini poftele; lumea urăște pe creștini, deși ei nu fac nici un rău, ci numai pentru că se împotrivesc la poftele ei. Sufletul iubește trupul și membrele lui care-l urăsc, și creștinii iubesc pe cei ce-i urăsc pe ei. Sufletul este închis în trup, dar el ține trupul, și creștinii sunt în lume ca într-o închisoare, dar ei țin lumea. Nemuritorul suflet locuiește în cort muritor, și creștinii viețuiesc în cele trecătoare, dar așteaptă în ceruri nestrucăciunea. Având mâncare și băutură puțină, sufletul se face mai bun, iar creștinii fiind prigoniți, se înmulțesc din zi în zi mai mult. Dumnezeu a rânduit astfel cu ei, și ei n-au dreptul să se împotrivescă.*¹³⁵

Începuturile eroice ale creștinismului au sfințit viața și pe cei ce s-au identificat cu trăirea ei, până la martiria sacrificială pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos și credința în El. Rând pe rând, Sfinții Apostoli beau paharul care n-a trecut și a fost băut și de Hristos, se botează cu botez de sânge (Matei 20, 22-23), împărtășindu-se cu sfințenia Lui (εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς αγιότητος αὐτοῦ, in recipiendo sanctificationem eius).¹³⁶ Martirul creștin ține fundamental de *persoană*, de credința și dragostea ei și este animat de *voința fierbinte de eliberare în ceea ce privește dependența de lumea pământească*.¹³⁷ El nu moare niciodată pentru o idee ci pentru Persoana lui Hristos.¹³⁸ Martirul va intra imediat și în mod sigur în fericirea cerească. Pentru el contează, deci, *părăsirea lumii fără întârziere în scopul evitării suferințelor celor din urmă și pedepsei veșnice*.¹³⁹

Martirul propovăduiește înfățișarea vie a lui Hristos cel răstignit, dându-se în *privești lumii, îngerilor și credincioșilor. Trupurile voastre sunt străpunse de sabie, dar niciodată duhul vostru nu va putea fi despărțit de iubirea divină. Suferind pentru Hristos, voi sunteți consumați de cărbunii aprinși ai Duhului Sfânt, cântă Biserica*.¹⁴⁰ În drum spre slăvita sa moarte, Sfântul Ignatie al Antiohiei, mărturisește: *acum eu încep a fi un adevărat discipol... nu mă împiedicați de a mă naște la viață* (Rom. V, 3-6).¹⁴¹

Pentru Sfântul Policarp, *lanțurile venerabile ale martirilor sunt diademele aleșilor lui Dumnezeu* (Filip. III). Martirii sunt stăpâniți permanent de curaj, liniște și bucurie.¹⁴² Ei se *predau lui Hristos, identificându-se cu suferința Lui, ca și când ar fi răstigniți cu El, dar apoi trăiesc pacea și bucuria Învierii, revărsându-se în ei*.¹⁴³ Martirul a fost și este experiența creștină fundamentală. Începând din veacul al IV-lea, *Botezul sângelui* face loc *botezului ascezei*, al călugărilor.

¹³⁵Epistola către Diognet, VI. apud Preotul Gh. Paschia, *op. cit.*, p. 31-32

¹³⁶Dr. Petru Rezuș, *Aghiologia ortodoxă*, Caransebeș, 1940, p. 27.

¹³⁷Marc Lods, *Confessus at martyrs*, Cahiers théologiques, 41, Neuchatel, Paris, 1958 (Edité en Suisse), p. 18.

¹³⁸*Ibidem*, p. 22.

¹³⁹*Ibidem*, p. 21.

¹⁴⁰Paul Evdochimov, *op. cit.*, p. 578.

¹⁴¹*Ibidem*, p. 578.

¹⁴²*Ibidem*, p. 31.

¹⁴³Oliver Clément, *Martyrs and Confessors, Dialogue Russian Orthodox Church in The 20th Century in Honour of Lesslie New bigin, The ecumenical review*, volume 52, Number 3, July, 2000, p. 343.

Renunțat viața a Sfântului Antonie, scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare, înfățișează pe Sfântul Antonie ca cel dintâi care a dovedit sfințenia fără să guste martiriul. Sfințenia monastică formează tipul *foarte asemănătoarei* icoane a lui Dumnezeu cel viu.¹⁴⁴

Sfinți și creștini se mențin acei care trăiesc în conștiință faptul sălășluirii lui Hristos în ei la Botez, și luptă pentru curăție cu ajutorul harului Botezului și al celorlalte taine.

Să ne împărtășim de sfințenia Lui (Evrei 12, 10), să ne curățim pentru a intra în comuniune cu subiectul suprem (Ioan 17, 19) printr-o puritate dăruitoare ce se deschide în cei ce se împărtășesc de jertfa curată și totală a lui Hristos. Sfântul Chiril al Alexandriei a legat strâns sfințenia de jertfire. Cine se transpune în starea de jertfă (ієрoв), se transpune în starea de sfințenie. Jertfirea, curăția se câștigă în stăruință îndelungată, în conștiința prezenței lui Dumnezeu. O persoană cu cât pășește mai mult pe calea curăției, cu atât este mai conștientă. Taina noastră sub raport duhovnicesc este și trebuie să fie conștientă, deoarece ea se desfășoară în lumina Harului, *care așează sufletul într-o stare de conștientă*.¹⁴⁵

Cel ce-și pierde conștiința prezenței lui Dumnezeu, deci și conștiința de sine și de păcătoșenia Sa, se pierde și *îndrăznirea* la Dumnezeu.

Sfântul Isac Sirul zice: *Curățește-te mereu înaintea Domnului, având amintirea Lui în inima ta, ca nu cumva zăbovind în afara amintirii Lui, să devii lipsit de îndrăznire, când vei intra la El. Căci îndrăznirea față de Dumnezeu vine din vorbirea continuă cu El și din multa rugăciune*.¹⁴⁶

Sfinții trăiesc sinceritatea comunicabilității asemenea *îndrăznirii* copilului care nu știe de păcat, având în plus maturitatea conștiinței și bucuria de ea. De aceea, când ne simțim întinați, rugăm pe sfinții care au *îndrăznit* la Dumnezeu ca să vorbească și să mijlocească pentru sufletele noastre.

Din unica sursă divină – Fiți sfinți precum sfânt sunt Eu decurge o întreagă gradatie de consacrări sau sfințiri prin participare. Acestea săvârșesc o *deprofanare* în însăși ființa lumii acesteia. Creștinismul a desființat într-un anume sens granița între sacru și profan; dar aceasta întrucât a dat posibilitatea tuturor să devină sfinți. Într-un grad oarecare o făcuse aceasta încă Vechiul Testament. Deci dispariția acestei granițe nu înseamnă profanizarea universală, ci deschiderea posibilității tuturor pentru sfințire. Această acțiune de a despărți lumea în sensul *deprofanării ei* aparține în chip propriu tainelor care arată că totul în viața creștină este în potență sfânt, pentru că totul este destinat împlinirii Sale liturgice, adică este destinat participării la misterul prezenței divine.¹⁴⁷ În Vechiul Testament tot poporul lui Israel era sfințit lui Dumnezeu și chemat la sfințenie (Lev. 19, 2). Am văzut că Sfântul Apostol Pavel numește pe toți creștinii sfinți, iar Sfântul Apostol Pavel numește pe creștini neam sfânt (I Petru 2, 9). Toți avem acces la sfințenie, căci toți ne putem uni cu Hristos prin Duhul Sfânt, odată cu Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Care s-a făcut om. A nega putința accesului tuturor la sfințenie, înseamnă a nega că Fiul lui Dumnezeu, făcându-se om, Și-a păstrat dumnezeirea activă în umanitatea asumată și că se unește cu noi în această calitate, de Dumnezeu întrupat.¹⁴⁸

În vremea Legii Vechi, teofaniile arătau că unele zone privilegiate în care Dumnezeu manifesta arătările Sale fulgerătoare erau *locuri sfinte*, asemenea rugului arzând. Însă, după Cincizecime, lumea în totalitatea ei este încredințată sfinților pentru a face din ea *rugul arzând, pentru că tot pământul este în stăpânirea Mea*, zice Domnul, locul Sfinților Săi, în care El este prezent.

Altădată omul a auzit cuvântul: *Scoate încălțăminteя picioarelor tale, pentru că locul pe care te afli este pământ Sfânt* (Ieșire 3, 5) adică o parte din lumea aceasta era sfințită pentru că sfințenia o atinsese. O veche compoziție iconografică a Sfântului Ioan Botezătorul, bărbat drept și sfânt (Marcu 6,

¹⁴⁴*Ibidem*, p. 578-579.

¹⁴⁵V. Lossky, *Essai sur la Théologie Mystique de L'Eglise d'Orient*, Paris, 1944, apud Magistrand Ion I. Bria, *Simțirea tainică a prezenței harului după Sfântul Simeon Noul Teolog*, în *Studii Teologice* VIII (1956), nr. 7-8, p. 483.

¹⁴⁶Sfântul Isac Sirul, în *Traité...* apud Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 259.

¹⁴⁷Paul Evdokimov, *Sfințenia în Tradiția Bisericii Ortodoxe*, în *Mitropolia Banatului*, XXV (1975), nr. 10-12, p. 572.

¹⁴⁸Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 260.

20)¹⁴⁹, arată trecerea la o ordine nouă: icoana înfățișează pe Sfântul Ioan bătătorind pământul întinat de păcat, de dezordine nelimitată, dar acolo pe unde a trecut Sfântul Ioan, acolo unde el a pus picioarele, pământul redevine paradis. Icoana vrea să spună: *Pământule, redevino curat, pentru că picioarele care te calcă sunt sfinte*. Pentru că chiar cel mai necunoscut sfânt – *îmbrăcat în spațiu și goliciune* – poartă pe umerii Săi șubrezi greutatea lumii, noaptea păcatului ei și o protejează față de dreptatea divină. Căci în timp ce lumea râde, Sfântul suspină și atrage milostivirea divină asupra oamenilor. Înainte de a muri, un astfel de eremit sau *nebun pentru Hristos*, pronunță această ultimă rugăciune a sa, ca un *amin* definitiv al întregii sale slujiri. *Ca toți să fie mântuiți, ca întregul pământ să fie salvat...* Prin comuniunea în păcat căci smerenia preconizează să te simți *cel dintâi dintre păcătoși*, după cum spune rugăciunea de dinaintea dumnezeieștii împărtășiri, prin iubirea lor față de păcătoși, sfinții duc pe păcătoși spre *comuniunea cu cel sfânt*.¹⁵⁰

Comuniunea sfinților înseamnă conviețuire, adică împărtășirea acelorași vieți; de aceea nu există bucurie deplină câtă vreme sunt unii care nu aleg adevărata viață: *Cei ce s-au învrednicit să se facă fii ai lui Dumnezeu și au pe Hristos strălucind în ei, sunt călăuziți în diferite chipuri de Duhul și sunt încălziți în ascunsul inimii de har. Nu strică să aducem și unele din desfătărilor văzute ale lumii spre pilduirea stărilor dumnezeiești născute de har în suflet. Căci uneori că sunt la o cină împărătească unde se bucură și se veselesc că sunt la o cină împărătească, unde se bucură și se veselesc cu o bucurie nepovestită și negrăită. Acum se bucură duhovnicește ca mireasa de mire, acum își simt trupul atât de ușor încât socot că nici nu mai au trup ca niște îngeri netrupești. Uneori se veselesc ca de o băutură și se îmbată, ca de o beție negrăită de tainele Duhului. Alteori îi cuprinde plânsul și suspinarea, rugându-se pentru mântuirea oamenilor căci arzând de dumnezeiasca dragoste a Duhului pentru toți oamenii, iau asupra lor tot plânsul întregului Adam. Uneori sunt aprinși spre o atât de mare dragoste împreună cu o bucurie negrăită, încât dacă ar fi cu puțință ar lua în sânul lor pe fiecare om, nedeosebind nicidecum pe cel rău de cel bun. Alteori, atâta se smeresc încât li se pare că nu e nimeni mai prejos ca ei, ci se socotesc cei mai de pe urmă dintre toți. Și ce este o inimă plină de milă? se întreabă Sfântul Isac Sirul.¹⁵¹ Este o ardere a inimii pentru toată creațiunea, pentru oameni, pentru păsări, pentru animale și pentru orice făptură... Amintirea și vederea lor îl fac să verse lacrimi. Din mila lui mare și intensă care-i stăpânește inima, și din multă stăruință în aceasta, i se înmoaie inima și nu mai poate îndura, sau auzi, sau vedea vreo vătămare chiar neînsemnată apărută în vreo făptură. De aceea se roagă în tot ceasul cu lacrimi și pentru animale și pentru dușmani și pentru cei ce-i fac rău.*¹⁵²

Sfinții Părinți au văzut sfințenia într-o mare asemănare a omului cu Dumnezeu prin curățirea de patimi și prin virtuțile ce culminează în iubire. *Bunurile de peste fire au ca chipuri și trăsături prevestitoare diferite moduri ale virtuților. Prin acestea Dumnezeu se face neîncetat om în cei vrednici. Fericit este deci cel ce L-a prefăcut în Sine prin înțelepciune pe Dumnezeu în om. Căci după ce a împlinit înfăptuirea acestei taine, pătimește prefacerea sa în Dumnezeu după har, iar acest lucru nu va înceta a se săvârși pururea.*¹⁵³ *Esența virtuții este Cuvântul cel unic al lui Dumnezeu căci esența tuturor virtuților este însuși Domnul nostru Iisus Hristos.*¹⁵⁴

Desăvârșirea constă în iubire, iar dobândirea ei se face prin împreună lucrarea harului divin cu *generozitatea sufletului*.¹⁵⁵ *Poți să postești oricât, să te culci pe tare, să mănânci cenușă, să plângi fără*

¹⁴⁹Preot Gh. Paschia, *op. cit.*, p. 34.

¹⁵⁰Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 575.

¹⁵¹Filocalia vol. V, *Simeon Metafrastul, Parafrază la Macarie Egipteanul*, 89, p. 347 apud Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dimensiunea Hristologică a icoanei mântuirii*, în *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 2, p. 243-244.

¹⁵²Sfântul Isac Sirul, *Cuv. 81...* apud Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 262-263.

¹⁵³Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspuns către Talasie*, 22; P. G. 90, col. 321, B, apud Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 262.

¹⁵⁴*Ambigua*, P. G. cit. col. 1081, *ibidem*, p. 262.

¹⁵⁵Ierom. Prof. Dr. Nicolae Mladin, *Sfântul Ioan Gură de Aur; Despre desăvârșirea creștină*, în *Ortodoxia*, IX (1957), nr. 4, p. 579.

încetare: dacă nu ești folositor altora nu vei face nimic mare. De aceea toți sfinții nu s-au limitat la grija de ei înșiși, ci au căutat să se ocupe de binele altora, ei au fost *suflete tari*, pentru că sufletele lor au fost *pline de dragoste, pline de grijă*, ne spune Sfântul Ioan Gură de Aur. Iubirea lor lasă în urmă bunăvoința paternă; ea e mai presus decât afecțiunea pe care o dă firea, ea depășește iubirea mamelor. Ea arată *că aceste suflete sunt pline de Duhul Sfânt și de harul divin* (O. Cor. XXXVI, 3; XXV, 3; Om. Fapt. Ap. XLVIII, 4).¹⁵⁶

Ne întrebăm: monahul sau pustnicul, care duce o viață de severă asceză și ajunge la contemplația lui Dumnezeu (atât cât e posibil pe pământ), poate fi socotit ca desăvârșit? Sfântul Ioan Gură de Aur răspunde: Nu. De ce? Pentru că desăvârșirea nu constă numai în căutarea sfințeniei personale, numai în unirea cu Dumnezeu, ci și în iubirea aproapelui, în slujirea binelui comun și binelui semenilor noștri. La întrebarea prietenului său Vasile: *Socotești că poți să te mântuiești fără să fii folositor și altora?* Sfântul Ioan Gură de Aur răspunde: *Bine și minunat ai grăit prietene. Pentru că nici eu însumi nu pot să cred că se poate mântui și cel ce n-a lucrat nimic pentru mântuirea aproapelui* (Despre preoție, VI, 10).¹⁵⁷ Sfântul Antonie cel Mare, deși se ridicase pe treapta desăvârșirii pe care puțini au ajuns-o și sfințenia îi cuprinsese viața, la vârsta de 90 de ani se duce să cerceteze pe Pavel din Teba pentru a se învăța unul pe altul și a se întrece în desăvârșire.¹⁵⁸ Sfântul Macarie Egipteanul a fost trimis de Dumnezeu la două femei căsătorite într-un sat, ca să vadă că ele l-au întrecut în sfințenie. Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă, de asemenea, că există sfinți nu numai între pustnici, ci și între credincioși care trăiesc în orașe și sate: *După ce am descris – zice el – viața acestor sfinți pustnici, să nu disprețuim pe aceia care sunt sfinți în biserici. Există de aceștia adesea mulți care sunt în mijlocul bisericilor, dar în ascuns. Că stau prin case sau că merg prin piețe sau că sunt în fruntea (Bisericii), nu trebuie pentru aceasta disprețuiți.* Căci căsătoria și viața în lume nu împiedică posibilitatea de a duce lupta sfințeniei.¹⁵⁹

Sfântul Ioan Gură de Aur se adresează călugărilor așa: *Toți călugării, care locuiesc pe înălțimile munților și s-au răstignit lumii prin tot felul de mijloace, să asculte aceste cuvinte, pentru ca să vină în ajutorul întâistătătorilor Bisericii – după puterea lor – întărindu-i prin rugăciunile lor, iubirea lor... să știe că, dacă nu sprijinesc pe cei ce, prin harul lui Dumnezeu, au fost puși într-o slujbă bisericească și care sunt încărcăți cu grija atâtor lucruri, viața lor nu va fi decât o înțelepciune trunchiată (împotriva anomeilor VI, 3). Iubirea de Dumnezeu nu trebuie să izoleze pe călugări, ci ea trebuie să-i îndemne de a lucra pentru mântuirea credincioșilor, pentru propășirea Bisericii. Numai așa – împreunând iubirea de Dumnezeu cu iubirea de aproapele – călugării realizează desăvârșirea creștină.*¹⁶⁰

Cum pot ei lucra pentru mântuirea altora? Prin rugăciunile pe care le fac pentru toată lumea, pentru Biserică, pentru slujitorii ei, pentru credincioși; prin strălucirea vieții lor de sfințenie, care atrage pe credincioși spre desăvârșire; prin lucrarea misionară între păgâni; prin încrederea în misiunea internă, fie ca episcopi și preoți, fie ca dascăli... (Om. Mt. LXXII, 14; Scrisoarea 54; Contra adev, vieții în on. III, 12).¹⁶¹

Virtutea iubirii reprezintă bunătatea, transparența, sensibilitatea pentru alții. Ca să poți câștiga o sensibilitate trebuie să suferi, să suporti crucea, să ajungi la sensibilitatea nepătimirii, sau a virtuții. Virtutea iubirii e echivalentă cu îndumnezeirea, care e în același timp una cu înomenirea culminantă. Dar cea mai înaltă asemănare cu Dumnezeu o atinge sufletul în rugăciune. Căci în rugăciune adevărată el se unește cu Dumnezeu și s-a curățit de orice alt gând. Prezența lui Dumnezeu în sufletul care se roagă, deci în sufletul sfântului, e neîncetată. Prezența lui Dumnezeu e neîncetată. Acest suflet

¹⁵⁶*Ibidem*, p. 575.

¹⁵⁷*Ibidem*, p. 580-581.

¹⁵⁸Preot Gh. Paschia, *op. cit.*, p. 76.

¹⁵⁹Dr. Dc. h. c. Nicolae Mladin, *Mitropolitul Ardealului, op. cit.*, p. 320.

¹⁶⁰*Idem, op. cit.*, p. 581.

¹⁶¹*Ibidem*, p. 581.

strălucește de prezența dumnezeiască. Transparența sfântului e însăși transparența lui Dumnezeu în El.¹⁶²

În timpul rugăciunii, *mintea este liturghisitorul* iar inima este altarul pe care se aduce lui Dumnezeu Jertfa tainică a rugăciunii, cum se exprimă așa de frumos Paisie Velicichovski.¹⁶³

Întrebat fiind de Părintele Bălan, cum se poate ajunge la rugăciunea duhovnicească, Părintele Ilie Cleopa îi răspunde: *Maica de obște a rugăciunii este darul Duhului Sfânt. Aceasta învață pe om să se roage, să crească în rugăciune, să se urce dintr-o treaptă în alta a rugăciunii, până ajunge la treapta cea mai înaltă. Că opt sunt treptele rugăciunii, după unii Sfinți Părinți: contemplarea naturală în duh, adică cugetarea la zidirea lui Dumnezeu; rugăciunea limbii; rugăciunea gurii și a limbii, adică rugăciunea cu glas tare; rugăciunea minții și a gurii; când te rogi cu glas tare și cu toată luarea aminte; rugăciunea minții și a inimii; rugăciunea inimii, când mintea este înghițită de inimă, prin darul lui Dumnezeu și de acolo se înalță cu putere la cer. Și ultima treaptă, rugăciunea contemplativă. Aceasta este rugăciunea fără cuvinte la care ajung numai unii sfinți, cu darul Duhului Sfânt.*¹⁶⁴

Delicatețea sfântului

Sfântul ne eliberează de tot ce este trivialitate, josnicie și nesinceritate. El se împărtășește de o relație maximă cu Hristos-Domnul, realizând o maximă delicatețe, puritate, sensibilitate. *Din El iradiază continuu un duh de dăruire, de jertfelnicie față de toți, fără nici o grijă de sine, un duh care încălzește pe ceilalți și le dă jertfă conștiința de sine și zidul care oferă un sprijin neînșelător.*¹⁶⁵ Pentru sfânt nu este nimic ascuns, oferind o bunătate mântuitoare și o putere, care nu este din lumea aceasta, ci este puterea dumnezeiască, ce se transferă în putere duhovnicească, acoperită de o profundă smerenie. *Sfântul reprezintă umanul purificat, prin a cărui subțirime spiritual-corporală transpare modelul său de infinită bunătate și putere, care e Dumnezeu. El e chipul restabilit al absolutului viu și personal, un vârf amețitor de apropiat și amețitor de înalt sau de sublim al umanității, capabil de un dialog complet deschis și neîntrerupt cu comuniunea treimică.*

Sfântul anticipează zările umanității eterne, desăvârșite. Prin fețele tuturor sfinților transpare fața lui Hristos, față de model a tuturor fețelor umane. Sfinții revelează în ei și fac eficientă umanitatea

¹⁶²Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 263.

¹⁶³Idem, *Viața și învățătura Sfântului Grigore Palama*, Sibiu, 1938, p. 42-43. (Calea isihiei mintale și a înfrânării duhovnicești de S. Setvericov, în *Puti* (rev. Teol. rusă). Paris, 1926, nr. 3, p. 65). Cap. *Despre rugăciunea inimii*, comentând nota Pr. Prof. D. Stăniloae, zice: *Spiritualismul abstract al lui Varlaam, care în disprețul lui de trup e atât de obișnuit raționalismului vulgar și sectelor protestante și e atât de puțin creștin, îi opune Sfântul Grigore Palama concepția larg creștină care propovăduiește mântuirea pentru întreg omul, căci omul în totalitate, cu trup și suflet e îndumnezeit; nici una din puterile lui sufletești și trupești nu sunt în creștinism disprețuite și înăbușite, ci toate îndreptate în altă direcție, spre Dumnezeu (p. 70). Concepția aceasta profund creștină o expune teologul rus Vașeslavcev cu dovezi patristice și în termeni împrumutați din știința psihanalizei în Etica erosului transfigurator. Toate puterile omului, spune el, pot avea o direcție rea, profană și toate pot fi înălțate, sublimate, îndumnezeite. Patimile în totalitatea lor nu sunt rele în ele înseși, ele sunt bune în mâna celor ce râvnesc o viață bună. Patimica dorința, voluptatea, frica prin sublimație se transformă, dorința în dorul puternic după harurile dumnezeiești, voluptatea în fericirea și încântarea minții pentru darurile dumnezeiești, frica în teama corespunzătoare de greșală, mahnirea în căință. Viciosul este zidit din același material ca și virtuosul. Puterile naturale ale sufletului și trupului devin rele numai atunci când primesc o formă deosebită, adică forma pervertirii... îndumnezeirea (οεωσις) este sublimația continuă a întregii ființe a omului, a tuturor puterilor trupului și sufletului, pentru că trupul omului e biserica Duhului lui Dumnezeu (I Cor. 6, 19). Sublimația opune categoric ascetica și mistica creștină oricărei ascetici și mistici necreștine, fie ea hindusă, neoplatonică, gnostică, stoică. Acolo nu e sublimație, acolo e negație; nu mântuirea lumii ci mituire de lume. Pentru ascetica negativătransfigurarea sufletului și a trupului, învierea este o absurditate. Ceea ce e inferior (trup, patimi, emoții, subconștient, natură, cosmos), nu se mântuiește, nu se modelează și nu se sublimează în ascetica negativă, ci se desrădăcinează, se neagă și se taie fiind maya (p. 70-71).*

¹⁶⁴Ieromonah Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești* (cu Părintele Ilie Cleopa), p. 164.

¹⁶⁵*Ibidem*, p. 270.

culminantă a lui Hristos, ca niște ipostazieri ale ei. Ba mai mult: întrucât umanitatea adevărată e chipul lui Dumnezeu, ei revelează pe Dumnezeu în forma umană pe Dumnezeu înomenit.¹⁶⁶

2. Câteva considerații generale despre canonizarea sfinților. Semne doveditoare ale sfințeniei

Sfinții aparțin Bisericii și umanității în general. Istoria în curgerea ei consemnează atâtea vieți de sfinți, flori alese de Dumnezeu, cei mai mulți necunoscuți, trăitori, cuvioși mărturisitori etc. pietre neclintite la lucrarea edificiului spiritual al Bisericii, al neamului lor, al lumii întregi. Ei anunță zorile unei vieți noi, de credință, de lumină și căldură sufletească, de apel la iubire și ființare curată prin îmbrățișarea tuturor oamenilor în Dumnezeu.

Prin canonizare, în Aghiologia ortodoxă, ca și în Dreptul bisericesc ortodox, se înțelege actul prin care Biserica, recunoaște, declară și așează pe eroii dreptei credințe adormiți întru Domnul, în rândul sfinților pe care îi venerază, pe temeiul învățăturii sale dogmatice.¹⁶⁷

Biserica oferă mijloacele și condițiile prin care cineva poate să-și dobândească desăvârșirea deplină a sfințeniei. Ajutorul și lucrarea Domnului, nepătrunsa lui dragoste, milostivirea și înțelepciunea, sunt acelea care proslăvesc pe cineva ca sfânt. Numai Domnul își proslăvește pe sfinții săi. Numai El răsplătește nevoițele lor, cu semnele sfințeniei. El și nu Biserica (canonizarea – caracter evident declarativ) îi face pe sfinți.¹⁶⁸

Semne doveditoare ale sfințeniei (epoca persecuțiilor):

1. Moartea martirică; dovada completei lepădări de sine și mărturia cea mai sigură a credinței desăvârșite.
2. Mărturisirea neînfricată a dreptei credințe în fața tuturor ispitelor sau amenințărilor indiferent dacă o astfel de atitudine a atras după sine muncirea și moartea de pe urma chinurilor fizice sau morale, sau nu, sau dacă a atras numai exilul, închisoarea sau alte suplicii suportate cu bărbăție eroică.
3. Viața sfântă, viața curată, viața care înfăptuiește – prin asceză, prin binefacere etc. – cea mai înaltă trăire morală și religioasă, superlativul etic și religios. Viața trăită în acest chip, atrage proslăvirea din partea lui Dumnezeu cu daruri sau puteri suprafirești, cu daruri de a face minuni fie în viață, fie după moarte, iar săvârșirea minunilor a fost socotită și a rămas de atunci și până azi, ca al patrulea semn al sfințeniei.
4. Lupta de apărare a dreptei credințe și lupta pentru biruința dreptei credințe, deci lupta pentru Biserică, dusă de orice credincios cu toate puterile lui.¹⁶⁹

¹⁶⁶Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 270-272.

¹⁶⁷Pr. Prof. Liviu Stan, *Despre Canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă*, în *Ortodoxia* II (1950), nr. 2, p. 260..

¹⁶⁸*Ibidem*, p. 271.

¹⁶⁹*Ibidem*, p. 264-265 (în ceea ce privește condițiile canonizării sau criteriile principale ale trecerii între sfinți, Pr. Prof. Ene Braniște, enumără patru, și anume:

a) Mucenicia sau moartea martirică.

b) Ortodoxia credinței și mărturisirea ei neînfricată sau lupta și nevoițele pentru apărarea ei, indiferent dacă aceasta s-a soldat cu moartea martirică (ca la mucenici) sau numai cu anumite suplicii, suferințe sau amărăciuni (ca la Sf. Vasile cel Mare, Sf. Atanasie, Sf. Maxim ș.a.).

c) Curăția și sfințenia vieții.

d) Săvârșirea unor semne supranaturale sau minuni.

La acestea se adaugă încă una, care nu este esențială și indispensabilă și anume neputrezirea trupului (exist. moaștelor sau osemintelor), care constituie un semn al sfințeniei numai dacă moaștele au darul făcerii de minuni – Pr. Prof. Ene Braniște, *Despre cinstirea sfinților în Biserica Ortodoxă*, în *Ortodoxia* XXXII (1930) nr. 1, p. 44-68.

Condițiile de fond ale canonizării

1. Ortodoxia neîndoielnică a credinței celui despre care se tratează, ortodoxie păstrată până la moarte, fie în tot timpul vieții, fie în timpul de la care a îmbrățișat credința ortodoxă.
2. Proslăvirea lui de către Domnul, cel puțin printr-unul din următoarele daruri sau puteri:
 - a) puterea de a suferi moartea martirică pentru dreapta credință
 - b) puterea de a înfrunta orice primejdii sau suplicii, pentru mărturisirea dreptei credințe până la moarte.
 - c) puterea de a-și închina viața celei mai desăvârșite trăiri morale și religioase.
 - d) puterea de a săvârși minuni în viață sau după moarte.
 - e) puterea de a apăra și de a sluji cu devotament eroic credința și Biserica Ortodoxă.
3. Răspândirea miresmei de sfințenie după moartea lui și confirmarea acestuia, prin cultul spontan pe care-l acorda poporul credincios, numărându-l în rând cu sfinții. De la îndeplinirea acestei condiții, pot face excepție numai mucenicii dreptei credințe.¹⁷⁰

Întrebat care sunt semnele ce caracterizează moaștele sfinților, Părintele Ilie Cleopa ne răspunde: *Moaștele sfinților aflate întregi în morminte sunt și rămân permanent nestricăcioase; sunt bine mirositoare; răspândesc bună mireasmă; sunt uscate, ușoare și au culoare galben deschis, asemenea alunelor coapte; sunt plăcute la vedere; nu provoacă frică, ci bucurie duhovnicească; sunt asemenea omului care doarme liniștit, și izvorăsc di ele felurite minuni și vindecări de boli, spre slava lui Dumnezeu (a se vedea și Pidalionul fila 444). Cele mai recente sfinte moaște descoperite în vara anului 1980 în pustiul Hozeva, din Valea Iordanului, sunt moaștele unui mare sfânt și sihastru român, moldovean, Cuviosul Ieroschimonah, Ioan Iacob Hozevitul. În prezent sfintele lui moaște, întregi și bine mirositoare, sunt așezate într-un sicriu frumos și depuse în biserica mântuirii Sfântului Gheorghe Hozevitul, din apropiere de Ierihon.*¹⁷¹

Să consemnăm o realitate zdrobitoare întâmplată la Sfânta Mănăstire Neamț, din Moldova: *Vineri 25 mai 1986, către ora 14. Pe pasajul care duce de la poarta mănăstirii la biserica principală, biserica înălțării, călugării vpd deodată că pavajul se fisurează și nu se prăbușește, ci se înalță pe o înălțime de aproximativ 30 cm, o lungime de 1 m și 50 cm și o lățime de 70 la 80 cm. Luni 28 mai încep săpăturile la amplasamentul astfel indicat: Dacă oamenii tac, pietrele sunt cele care vor striga (Luca XIX, 40).*

*Marți 29 mai: Săpându-se până la un metru în adâncime, ei găsesc scheletul unui om relativ tânăr (după dantură). Osuarul este intact, oasele foarte galbene, sunt bine conservate și degajă un parfum suav. Se constată după câteva fragmente de ceramică găsite în groapă că acestea datează din secolul al XIV-lea, înainte de întemeierea bisericii, când se afla acolo numai un schit. Se constată deci foarte probabil rămășițele unui călugăr, poate ale unui eremit. Relicvele sale au fost înălțate cu grijă, spălate și depuse într-o casetă. Niște săpături mai adânci vor fi necesare.*¹⁷²

Să exclamăm și noi la aceste momente de taină, împreună cu Sfântul Vasile cel Mare: *Ce este mai minunat decât frumusețea divină? Ce cugetare este mai plăcută și mai plină de har decât aceea despre măreția lui Dumnezeu? Strălucirile frumuseții lui Dumnezeu sunt întru totul de nespus și de nepovestit; cuvântul nu le poate înfățișa, auzul nu le poate primi...*¹⁷³

În mod concret, în anul 1931, din inițiativa Academicianului I. Lupaș, chestiunea canonizării sfinților români s-a pus în mod oficial în Consistoriul mitropolitan al Mitropoliei Ardealului care și-a

¹⁷⁰*Ibidem*, p. 272-273.

¹⁷¹Ierom. Ioanichia Bălan, *Convorbiri duhovnicești* (Convorbire duhovnicească cu Părintele Ilie Cleopa), p. 139.

¹⁷²*Un miracle au monastère de Néamtz* (Roumanie) în *Contacts – revue française de l'Orthodoxie*, nr. 135, anul 1986, p. 241 (Sfintele moaște ale Cuviosului Paisie).

¹⁷³Sfântul Vasile cel Mare, *Despre poruncile lui Dumnezeu și despre împlinirea poruncii de a iubi pe Dumnezeu* (trad. de Pr. Prof. Nicolae Petrescu) în *Mitropolia Olteniei*, XXXV (1983), nr. 7-8, p. 489.

însușit-o ca o propunere al cărei erou în Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-a făcut mitropolitul de atunci al Ardealului, Nicolae Bălan.¹⁷⁴

Astfel, s-a trecut oficial la *actul de adâncă pietate pe care l-a săvârșit Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin hotărârile sale din 1951 și prin canonizările solemne din 1955 și 1956.*¹⁷⁵ (Sfântul ierarh Calinic de la Cernica – 11 aprilie și sfinții ierarhi și mărturisitori Ilie (Iorest) și Sava (Brancovici) – 24 aprilie, Cuvioasa Paraschiva de la Iași – 14 octombrie; Sfânta Filoteia de la Argeș – 7 decembrie; Sfântul Dimitrie cel Nou din București – 27 octombrie; Sfântul Nicodim de la Tismana – 26 decembrie. Deodată cu canonizarea solemnă a sfinților români săvârșită în 1955 s-a procedat și la extinderea în întreaga Biserică Ortodoxă Română a cultului unor sfinți care aveau numai cinstire locală sau provincială în țara noastră. Între aceștia se afla și Sfântul Mucenic Ioan Romanul sau Valahul, care fusese canonizat de Patriarhia Ecumenică, încă din anul 1662, îndată după moartea lui martirică întâmplată la 12 mai în același an.¹⁷⁶

Anul 1956 – canonizarea solemnă a Sfântului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș (15 septembrie).¹⁷⁷

Canonizările au continuat în 1992 cu martiri, ierarhi și cei doi domnitori: Ștefan cel Mare și Constantin Brâncoveanu. La 20 iunie 1992 Sinodul Bisericii a *hotărât să se instituie o zi specială pentru pomenirea lor sub numele de Duminica Tuturor Sfinților, care se prăznuiește în fiecare an în a doua Duminică după Pogorârea Sfântului Duh.*¹⁷⁸

În Biserica Ortodoxă Rusă, Grecească, Sârbă s-au făcut canonizări de sfinți între anii 1900-1927¹⁷⁹ și au continuat și după aceea. În ultimul timp au avut loc foarte multe canonizări în Biserica Rusa, mai ales.

Sfinții români au răzbit prin înfruntarea vremurilor până la noi ca ziditori și apărători ai credinței din străbuni, ca și ai conștiinței de sine a poporului nostru, pe care nu l-au îndemnat și nu i-au fost pildă niciodată de alergare după slavă deșartă, de îngâmfare, ci i-au fost totdeauna reazim, mângâiere și întărire, călăuzindu-l ca niște făclii aprinse pe la răscrucile de drumuri ale istoriei pe care au străbătut-o până azi împreună cu ei.¹⁸⁰

Sfințenia neamului, pământului din care s-au plămădit *casnicii lui Dumnezeu*, nu răzbate oare către noi ca o puternică datorie creștinească și deopotrivă cetățenească? Ei au fost *făclii aprinse* care au luminat ființa neamului, iar acum, în istoria timpului prezent, timp care curge nesățios într-un viitor de împlinire concretă în existență a persoanelor umane, aceste făclii dacă răsar nu trebuie stinse, strivite de înfumurarea și *atotștiința noastră*, de opacitatea, egoismul nostru, ci trebuie îmbrățișate cu aleasă grijă, ca să nu ne pierdem spiritual. (Ce sfat duhovnicesc a primit marele domnitor Ștefan cel Mare de la Daniil Sisastrul, fiind *uns* de însăși Mitropolitul Teoctist, el, care a umplut Moldova de Biserici!)

Lumea spirituală dă consistență vieții materiale și o întărește. Sfânta Biserică săvârșește un act de mare impietate dacă nu-și revendică proprii ei fii în credință, dacă nu colaborează sincer și deschis cu credincioșii neamului, slujindu-i la *patul de suferință* și în *căminul cald al împlinirilor*, pe toți, fără deosebire, într-o rugăciune neîncetată și curată spre buna rânduială a vieții, a înțelegerii și păcii în Hristos, Domnul nostru.

¹⁷⁴Pr. Prof. Liviu Stan, *Canonizarea sfinților români*, în *B.O.R.*, LXXXVI (1968), nr. 6, p. 730.

¹⁷⁵*Ibidem*, p. 703.

¹⁷⁶*Ibidem*, p. 733.

¹⁷⁷*Ibidem*, p. 733 (a se vedea rev. Mtopolia Banatului VI 1956) nr. 11-12.

¹⁷⁸Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Predici*, IBMBOR, București, 2000, p. 65 (recent au fost canonizași: mitropolitul Teodosie și starețul Vasile de la Poiana Mărului, cuviosul Onufrie de la Vorona, precum și Mitropolitul Dosoftei, iar pe agenda de lucru a Comisiei Sinodale sunt trecuți pentru canonizare ierarhul Grigorie Dascalu și arhimandritul Gheorghe de la Cernica).

¹⁷⁹Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 278.

¹⁸⁰Idem, *op. cit.*, p. 728 (a se vedea și studiile: N. Popescu-Prahova, *Canonizarea în Biserica Ortodoxă*, 1912; C. Erbiceanu, *Modul consacării sfinților în Biserica Ortodoxă Română 1901-1902*).

Istoria cultului sfinților ne arată că au existat și că există sfinți locali, în sensul cel mai restrâns, adică sfinți venerați într-o cetate sau numai într-o mănăstire, apoi sfinți locali în sensul larg al cuvântului, adică sfinți venerați într-o regiune sau într-o provincie, apoi sfinți naționali, venerați într-o Biserică națională autocefală, sfinți generali venerați într-o Biserică autocefală sau în întreaga Ortodoxie, și sfinți universali, venerați atât în Biserica Ortodoxă cât și în cea catolică.¹⁸¹

În baza doctrinei, în baza rânduielilor consacrate de tradiția și practica bisericească a Ortodoxiei, Sfântul Sinod al oricărei Biserici autocefale este deplin competent, deci îndreptățit să procedeze la canonizarea sfinților ei, care împlinesc condițiile de fond pentru a fi așezați în rândul sau canonul sfinților.¹⁸² Sfinții îmbracă Biserica cu cel mai curat veșmânt al ființării din neam în neam. La Hramurile mănăstirilor și bisericilor noastre, credincioșii întăriți de sfințenia vieții și statorniciei pe aceste plaiuri binecuvântate, se roagă lui Dumnezeu, care *este minunat între sfinții săi* (Ps. LXVII, 36) să le umple viața de lumină și bună rânduială.

Ce sărbătoare sfântă ne oferă nouă Hramul Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, Cuvioasa Paraschiva de la Iași sau Sfântul Nicodim de la Tismana! Totul se înveșmântează; natura revarsă peste credincioșii frumos îmbrăcați și sfielnici în a asculta sfintele slujbe, parcă acea oază de balsam ce transpare din interior, ca un puternic *foc* de trăire duhovnicească. Inițiativa canonizărilor de sfinți a avut-o totdeauna poporul credincios, evlavia și pietatea sa, iar nu conducerea Bisericii. Biserica n-a făurit și n-a impus niciodată cultul vreunui sfânt neconsacrat în prealabil de pietatea populară. Ea numai a legalizat cultul sfinților venerați de credincioși, de neamul din care au răsărit.

IV. SLUJIRE ȘI SFINȚENIE, ASTĂZI

Din inima umanității se desprinde susurul unui izvor care curge peste lume: izvorul sfințeniei. Este limpede precum cristalul și curat ca raza de soare care atinge roua dimineții în revărsarea ei, este durerea unui copil care înțelege suspinul lumii, simte lacrimile care cad din ochii ființelor acestui pământ, în trecerea lor prin viață. Sunt multe lucruri pe care nu le înțelege, suportă durerea și chinul, bucuria și indiferența, apăsarea unui *râu* în existență, sau înfumurarea că el este cineva dar se rupe de toate acestea când faptul existenței în Dumnezeu îl îmbracă în rugăciune neîncetată, săvârșind *o umilință*, o smerenie, o delicatețe a întâlnirii cu cineva, o nevoie imperioasă pentru ajutor, o mângâiere...

Oamenii trăiesc cu multe boli și necazuri. Cu certuri în familie, cu inimi frânte pentru copilul care s-a rupt de casa părintească, care a rătăcit, pentru *pierderea*, moartea întâmplată în sânul căminului drag unde exista liniște și veselie; pentru toate acestea și multe altele, umanitatea nu-și mai înțelege rostul ei adevărat, sensul și misiunea împlinirii în această viață pământească și apoi în veșnicie. S-a depărtat de Dumnezeu, de Biserica întemeiată de El! Cum poate oare reveni *acasă*, în ambianța *familiei*? Cum slujește el umanității, astăzi, cum *stăpânește pământul* (Facere I, 28), imperativ divin de implantare în raționalitatea lumii, chip al Rațiunii Supreme, care a făcut toate, care dă lumină lucrurilor în descoperirea sensurilor ultime în Dumnezeu, cum își dezvoltă propriul chip după Chipul și modelul lui Iisus care s-a îmbrăcat în *haina noastră*, a reînoit-o, dându-i putința unui urcuș neîncetat, spiritual și uman? Care este sensul adevărat al slujirii de astăzi? Vorbim de neamul nostru, de Biserica lui și, apoi, de viața lumii întregi, căci toți sunt fiii Aceluiași Părinte, care *răsare soarele și peste buni și peste cei răi și dă ploaie peste cei drepecți și peste cei păcătoși*.¹⁸³

¹⁸¹Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*, p. 276.

¹⁸²*Ibidem*, p. 278..

¹⁸³*Liturghier*, București, 1980, p. 358..

În primul rând noi, slujitorii Bisericii, trebuie să reflectăm la adevăratul sens al slujirii și să-l înfăptuim în același timp. Dacă în Biserică lucrează sfințenia lui Hristos, dacă preotul se atinge în misiunea sa de *lucrările lui Dumnezeu*, atunci viața slujitorului Bisericii trebuie să fie o *lumină* și o *căldură* pentru cei din jur. În sensul concret al slujirii, Biserica trebuie să ia aminte la cuvintele Mântuitorului: *Cel ce vrea să fie între voi întâi, slujitor să fie, precum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească și să-și dea sufletul Său răscumpărare pentru toți* (Matei XX, 27-28). *Cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai mic și Stăpânitorul să fie ca slujitorul* (Luca XXII, 25-26). *Eu sunt între voi cel ce slujește* (Lc. XXII, 27).

Preotul nu trebuie să slujească numai la amvon ci peste tot. El trebuie să fie *convertit* în străfundurile ființei sale și conștient tot timpul că prin darul lui Dumnezeu lucrează în comunitatea unde slujește și se resfrânge asupra tuturor oamenilor care vin în atingere cu el. Trăindu-și astfel viața din zi în zi, peste el se așează o *aură luminoasă*, devine centru spiritual al comunității drept credincioase și fiecare Taină a Bisericii este o prilejire a credinciosului de întâlnire cu Dumnezeu, prin el. Prin viața sa curată, sinceră, prin statornicia sa în lucrarea Bisericii, preotul săvârșește slujirea adevărată. La fel și monahul, care s-a desprins cu adevărat de lume, slujirea lui trebuie să fie exemplară. Prin aceste flori rare, Dumnezeu *răsare* în lume și se arată oamenilor, celor care sunt capabili să le simtă mirosul lor!

Dar și unii și alții pot deveni sminteală pentru credincioși și lumea se depărtează de Sfânta Sa Biserică din cauza noastră. Și nu-și mai slujesc nici lor înșile de îndată ce n-au temei de slujire adevărată. Să nu credem că acei care au plecat din sânul Bisericii, *răsar* altfel în lume sau care nu convin cu Biserica.

Omul bun, curat, sfielnic, jertfitor nu se poate concepe în altă parte decât în Biserică, în comuniune cu Dumnezeu în primul rând sau, săvârșind adevărata comuniune cu semenii, trăind viața lor ca pe a sa personală, implicit este în comuniune cu Dumnezeu, care revarsă Harul peste inima simțitoare, aplecată la durerile, nevoile omului. Persoana umană trăiește din această nevoie de comuniune și comunicare. Când ești singur sau în spațiul existenței frânt de o durere sau supărare, toți îți sunt ostili, indiferenți. Nu ai pe nimeni care să-ți adreseze un cuvânt de mângâiere, care să te încurajeze; persoanele care le întâlnești în acele momente mai mult te înjosec, te disprețuiesc. Aceasta este realitatea umană a lipsei de comuniune, dar alta este realitatea dumnezeiască a umplerii lumii de comunicare. Când în sufletul tău lumina transcende peste ființe, lucruri, când rugăciunea inimii tale se opune *imperfecțiunii lumii* și se îndreaptă direct spre Dumnezeu viața se trăiește ca pe o curată ofrandă oferită tuturor oamenilor.

Cuvântul lui Dumnezeu s-a pogorât la nivelul unui purtător al Cuvântului omenesc, pentru a ridica pe oameni la nivelul dialogului cu Dumnezeu și cu aceasta la nivelul înălțimii lui Dumnezeu după har, ca să se poată umple de toată cunoașterea și înțelegerea lui Dumnezeu.¹⁸⁴

Să comunicăm nu să ne întoarcem spatele. Egoismul este o *perversiune*, o înstrăinare a naturii umane. Sfântul Pavel ne spune: *Așa noi mulți fiind, alcătuim un singur trup în Hristos, iar îndeosebi suntem mădulare unii altora* (Rom. XII, 5), și *fiecare e spre folosul comun* (I Cor. XII, 7).

Sfințenia, ne spune Sfântul Pavel, este o calitate în care se actualizează neîmpiedicat Chipul lui Dumnezeu în om, făcând străveziu în taina omului taina insondabilă a lui Dumnezeu.

Sfințenia e opusă ca atare falsificării și degradării vieții omenești, abaterii ei din calea de adevărată și strălucitoare realizare nu numai la suprafață ci și în profunzime. Falsificarea vieții omenești prin păcat, echivalează cu o jalnică superficializare. Aceasta se arată și în relațiile mincinoase și tot mai banale și în același timp dușmănoase dintre oameni, opuse delicatetei pe care le-o imprimă sfințenia. De aceea sfințenia înseamnă și bucurie pentru descoperirea nesfârșitei noutăți a resurselor de iubire și de reciprocă slujire între oameni odată cu descoperirea faptului că noi suntem mădulare unii altora, că insul uman nu se poate realiza de unul singur, ci numai în comunicarea și într-ajutorarea

¹⁸⁴Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Servire și pro existență*, în *Glasul Bisericii*, XXII (1963), nr. 11-12, p. 1028..

reciprocă: *Să vă primeniți în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și în sfințenia adevărului. Pentru aceea lepădând minciuna, grațiți fiecare adevărul cu aproapele. Căci unul altuia suntem mădulare* (Efes. IV, 24-25).¹⁸⁵

Cum le-a vorbit Iisus Hristos ucenicilor Săi? Ce cuvânt le-a adresat și prin ei nouă, astăzi și cât va fi lumea? Pe credincioși îi sfințești prin acest cuvânt. Glăsuirea ta se simte dacă vine de la Dumnezeu, din rugăciune și curățenie sau dintr-un vas întinat de atâtea patimi! Sfintele Taine dau rodul lor nevăzut pentru că Dumnezeu dăruiește din roadele Sale duhovnicești oamenilor, dăruiește *milele sale poporului său*, dar, slujitorule, care ești răspunzător de cei pe care-i păstorești, nu nimici lucrarea mâinilor ziditorului, prin purtarea ta! Ne putem trezi într-un întuneric al existenței, ne putem trezi purtați de atâtea boli, din cauza păcatului. Sfântul Grigore de Nazianz ne avertizează că, *se vor înmulți bolile în lume dacă nu ne vom rușina de păcat*. Trebuie să devenim conștienți de marea taină a preoției, de sfințenia slujirii preoțești, să ne schimbăm, să ne convertim! Indiferent pe ce treaptă a slujirii suntem. Pentru că falsitatea în viața Bisericii s-a dovedit a fi până sus.

Oamenii, astăzi, au nevoie de un preot curat, smerit, puternic în faptă și cuvânt, care să-L aducă din nou pe *Mielul nevinovat* în conștiințele lor, în creșterea copiilor și în viața căminului familial, care se arată destul de dezbinat. Nu se poate ajunge la Dumnezeu decât prin Biserică, prin slujitorii ei sfințiți. În Biserică lucrează Duhul Sfânt prin Sfintele Taine și ierurgii, se varsă *focul* sfinților peste umanitate, aici te smerești și te rogi cu adevărat, aici devii mai bun, mai iertător, mai drept.

Aici e râul vieții ce țâșnește din tronul lui Dumnezeu și al Mielului (Apoc. XXII, 1), coborându-se întâi la noi, în Fiul care se smerește întrupându-se și Jertfindu-se, ca să urce apoi, spre Tatăl, prin învierea și înălțarea Sa, întâi El *primul născut între mulți frați*, ca după aceea să ne adune și pe noi în El sau să ne ridice pe malurile Lui, udați pe apa râului sfânt, lângă Tatăl.¹⁸⁶

Concluzii

Mântuitorul Hristos S-a Întrupat ca să-l îndumnezeiască pe om, să-l sfințească pentru viața aceasta și în veșnica existență viitoare.

Iisus Hristos este sursa și puterea sfințeniei, fiind Fiul lui Dumnezeu și Om adevărat. Căci prin firea sa omenească înnoită și sfințită în Ipostasul său dumnezeiesc, a dat tuturor oamenilor temei de sfințire, de îndumnezeire. Sfințirea umanului are loc în Biserică întemeiată pe cruce și înviere, prin sălășluirea Duhului Sfânt în noi. Despre sălășluirea lui Hristos, a Duhului Său, a puterii și lucrării dumnezeiești necreate în cei ce se alipesc de Hristos ne vorbește Sfânta Scriptură: *Dacă Mă iubește cineva, păzi-va cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face lăcaș la el* (Ioan XII, 23).

Această sălășluire nevăzută sau duhovnicească în cei ce vor crede în El va avea loc și după înălțarea Sa la cer, printr-o creștere continuă în Hristos prin participarea la Tainele Bisericii: *Încă puțin timp și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea, pentru că Eu sunt viu și voi veți fi vii. În ziua aceea veți cunoaște că Eu sunt întru Tatăl Meu și voi întru Mine și Eu întru voi* (Ioan XIV, 19-20). Vederea lui Hristos de către cel ce-l are sălășluit în sine înseamnă viață pentru acela. Iar din această sălășluire care este una cu iubirea activă se realizează o desăvârșire crescândă a omului, ca un izvor de fapte, de roade ale sfințeniei: *Eu sunt vița iar voi mlădițele. Cine rămâne cu Mine și Eu întru El, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan XV, 5). Roadele Duhului care-l fac

¹⁸⁵ Idem, *Sfințenia în Ortodoxie*, în *Ortodoxia*, XXXII (1980), nr. 1, p. 35.

¹⁸⁶ Idem, *op. cit.*, p. 346..

asemenea lui Hristos (Gal. V, 22-23) este starea de realizare autentică a omului. Sfințenia este tocmai această prezență roditoare și rodită a Duhului lui Hristos în om ca o anticipare a vieții veșnice în el.

Împărăția lui Dumnezeu este împărăția unor inimi întărite prin Duhul (Efes. III, 16), desăvârșit libere, care se dăruiește, în iubire, cu cea mai mare bucurie și delicatețe, spre împlinirea ei și a lumii întregi.

Iisus Hristos este Izvorul nemijlocit și Modelul suprem al sfințeniei noastre. *Căci fără El nu putem face nimic* (Ioan XV, 5).

Am văzut chipul real al sfântului în Biserică, puterea și lumina dumnezeiască ce iradiază din El, neclintirea în credință, curăția și bunătatea nepătată a vieții lui. Acest chip a fost descris în toată bogăția sa în *Viețile* nenumărate ale sfinților, iar trăsăturile sfințeniei lor sunt descrise în bogata colecție de scrieri filocalice (duhovnicești). Harul Duhului Sfânt se sălășluiește în ființa lor, dezvoltând neconținut *virtuțile* tuturor formelor de bine, contribuind la salvarea duhovnicească și morală a lumii, jertfindu-se lumii, în slujirea ei.

Rămân pentru încercările noastre viitoare să arătăm cum sunt receptate, astăzi, Tainele Bisericii și cât *îmbogățesc* viața duhovnicească.

Se observă, în timpul nostru actual, atâta violență și mizerie morală, de parcă s-ar fi *închis* curgerea harului dumnezeiesc, al Sfințelor Taine.

Calea morții din *Învățătura celor doisprezece apostoli* este extrem de actuală, pentru zilele noastre. Acolo se vorbește despre: *ucideri, adultere, pofta, desfrânări, hoții, idolatrii, farmece, război, mărturii mincinoase, fățarnicii, inimă vicleană, vicleșug, mândrie, nerușinare, îngâmfare [...] prigonitori ai celor buni, urători de adevăr, iubitori de minciună; nu cunosc răsplata dreptății [...] «iubesc cele deșarte», «umblă după mită», nu miluiesc pe sărac, nu sufăr pentru cei necăjiți, nu cunosc pe Creatorul lor, «ucigași de copii», stricători ai făpturii lui Dumnezeu, întorc spatele celui lipsit, asupresc pe cei în strâmtoare, apărători ai bogaților, judecători nelegiuiți ai săracilor, plini de tot păcatul.*¹⁸⁷

Îmbrăcându-i pe oameni în Hristos, în actele de credință și de smerenie, se reface chipul actual al slujirii, în Biserică, în dimensiunea rugăciunii curate și a comuniunii de gândire și simțire.

Tema *Baza hristologică a sfințeniei*, din perspectivă ortodoxă, este departe de a fi epuizată. Este un început în urcușul duhovnicesc spre Hristos, în refacerea minții și a inimii, pe Calea Vieții și slujirii autentice.

¹⁸⁷ *Scrierile Părinților Apostolici*, în PSB1, EIBMBOR, București, 1979, p. 28.